

שרשרת הדורות Sharsheret Hadot

חקר תולדות המשפחה היהודית

תוכן העניינים

1.....	החוליה שלי
2.....	משולחנו של מיכאל גולדשטיין
	גילי הרשמי הקומיים ביוטר של משפחת קומץ (KUMEC): רבניים נודדים ואולי גם סייפור אהבה....
3.....	חנק דניאל וווע.....
8.....	מצאות הניר — ביקור בארכיוון ITS בכאדר ארולסן לוד לוד כהן
	אוצרות גניאולוגיים באוסף חברת ידע עמ' שבבית הספרים הלאומי בירושלים
12.....	הגית מטוס
16.....	משפחה הנודדת, משפחת קלוז — מיתוס, עובדות ומסקנות אלן סטפק
19.....	בית העלמין היהודי בעיר ניש Nis — סרביה לאה גדליה
20.....	חקר שורשים משפחתיים בקרקוב יעקב לאוד שיין
23.....	שמות אבותינו: שני סיורים קטנים משבוע אחד ישראל פיקחלין
24.....	על שמות המשפחה של ראשי העיר ירושלים חנן רפפורט
27.....	הארכיוון המרכזיא לתולדות העם היהודי רוזמרי אשל
	יום עיון בגניאולוגיה ספרדית לזכר גבי מוזל ליננברג-נבן ע"ה, ממייסדות החברה הגניאולוגית הישראלית
28.....	שלום ברונשטיין
	יום העיון של LitvakSIG
29.....	לוד לוד כהן
29.....	ברבור בין ברוחים
	יהודיה קלתונג
31.....	חדש בספרייה
32.....	הרriet קס
	סיכון מאמראים מעיתונים זרים
	מרכז: מרים הרינגמן
	עם ליבנה מימן

החברה הגניאולוגית הישראלית

ת"ד 4270 ירושלים 91041, טל': 581-3902 (02)

Email: igs@isragen.org.il Web: www.isragen.org.il

החברה הגניאולוגית הישראלית היא עמותה ללא כוונת רווח, שנסדה ב-1983, מס' רשות 8-240-010-58.

הוועד הארצי: מיכאל גולדשטיין – יו"ר il.president@isragen.org.il
דר' לאה גדליה – מזכירה, מיכאל רסטצ'ר – גובר, חנה פורמן – יו"ר לשעבר
מנהל'ת אתר החברה: רוז פלדמן

תאריכי המפגשים של כל הסניפים תפרסמו בהודעת דואר אלקטרוני וכן באתר החברה.

סניף ירושלים: דר' לאה גדליה – יו"ר, מרצה ראף – מזכירה. לפרטים נוספים: msleag@bezeqint.net
קבוצת דוברי אנגלית בסניף ירושלים: מרכזת: ברברה סיגל bsiegel@netvision.net.il או 561-8153 (02)
המפגשים מתקיים בבית פרנקפורט, דרך לחם 80, ירושלים, ביום השלישי בכל חודש.

סניף הנגב: דר' מרותה לב-צין – יו"ר, שירלי רוזן – מזכירה
המפגשים מתקיים בבית הכנסת "מגן אברהם" בעומר, ביום ד' הראשון של כל חודש.
לפרטים נוספים: martha@bgu.ac.il או 0494-646-646 (08).

סניף תל-אביב: בילי שטין – יו"ר, רוז פלדמן – מזכירה, מיכאל רסטצ'ר – גובר
המפגשים מתקיים ב"בית התנ"ך", שדר' ווטשליך 16, תל-אביב, ביום ב' השני של כל חודש.
לפרטים נוספים: rosegf@post.tau.ac.il

סניף נתניה: גיז איזקס – יו"ר לשעבר, גدعון לוייט – יו"ר, גיז גלעד – גובר
המפגשים מתקיים ב'AACI', שדר' שמואל הנציב 28, נתניה.
לפרטים נוספים: ns_levitasg@bezeqint.net או 882-8210 (09).

סניף בית שמש: למידע ופרטים נוספים: חנה פורמן ehfurman@netvision.net.il
סניף חיפה והצפון: חנה שטיינבלט – יו"ר, נורית גלילי – מזכירה
המפגשים מתקיים בבית הורם "פסגת אחוות", רח' סיני 6, חיפה, ביום ה' השלישי של כל חודש.
לפרטים נוספים: hanna_st19@hotmail.com

סניף קריית טבעון "שורשים בגליל": יעל ושאל הולנד
המפגשים מתקיים במרכז ההנצחה בקריית טבעון, ביום א' האחרון של כל חודש.
לפרטים נוספים: shorashim.bagalil@gmail.com או 983-7345 (04) או 278-6820 (052).

קבוצות בעליות עניין מיוחד (SIGs) ורכזיה:
גרמניה וออסטריה: אסתר רמן ramon@actcom.co.il
הונגריה: מנשה דיזוביין, mnashe@zoot.tau.ac.il
לאטביה: דר' מרותה לב-צין, martha@bgu.ac.il
ליטא: דר' רוז כהן לרר, roseron@shani.net
ספרדים באגן הים התיכון: מטללה טג'ר, tagger@actcom.co.il
פולין: עד הודה חדשה יש לפנות אל: igs@isragen.org.il

כתב-העת "שרות הדורות"

מייסדת ועורכת ראשונה: אסתר רמן
עורך ראשי: ישראל פיקולץ
עורכי משנה ומתרגמים ראשיים: יוכבד קלוחנר (עברית), שלום ברונשטיין (אנגלית)
בעלי המערכת ומתרגמים: מרים הרינגמן, הרriet Kos

הגשת חומר לפרסום ב"שרות הדורות": אנו מקבלים בברכה מאמרים הדנים בכל היבט של הגניאולוגיה היהודית וכמו כן חומר גואפי (צלילמי, איורים, מפות, תעוזות וכו'). המחבר מבקש להוסף מידע ביוגרפי קצר, וכן את כתובתו האלקטרונית, אם יש. החומר יוגש כנספח בפורמט Word לדואר האלקטרוני של החברה sharsheret@isragen.org.il או על גבי דיסקט בדואר רגיל לכתובות של החברה: ת"ד 4270 ירושלים 91041. הנהוות למגישים מאמרים ב- http://www.isragen.org.il/NROS/BIB/SHD/Instructions.pdf

המערכת תתרגם את המאמרים כך שכל מאמר יופיע גם באנגלית וגם בעברית, וכן שומרת את הזכות לעורך אותם לפי ה策ן. המערכת אינה אחראית לטיעיות עובדיותitätem במאמרים המהפרסים.

דמי חבר לשנה: 220 ש"ח. התשלומים בכך לפחות לחברה הגניאולוגית הישראלית, ת"ד 4270 ירושלים 91041. חברות כוללת השתתפות בכל הרצאות בכל אחד מן הסניפים, השתתפות במפגשי קבוצות העניין המוחדר (SIGs) וכן זכות הצבעה, קבלת כתב העת שרתות הדורות והשאלת ספרים.

החג'יה עט'

אם היינו מחפשים כוורת לגילין זה של שלישות הדולות, היינו בוחרים "מקורות ופעליות". בגילינו שלוש דוגמות מכל אחד מתחומים אלה.

מסכמי באד אROLSEN, שלא מכבר נפתחו לציבור, נוצרו גם בגילינו הבודם, אבל רק במסגרת המחבר ביד ושם. הפעם אנו עוסקים לגרמניה עצמה, כאשר רוז לור כהן מספרת לנו על ביקורה שם, חלק מצוות סיור ומחרק שארגן על ידי אבותינו.

בתאורה החיה מעוררת בנו רוז את הרצון לבקר שם בעצמו ולהשתמש במקור יהודי זה.

מקורות אחרים המובאים בגילין זה הם האוקף "ידע-עם" בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים, המתואר על ידי היגית מטרס, ומקורות מהחבר בקראקוב המתוארים על ידי יעקב לאודר. מאמרה של חגיון מדגישה את התפקיד שמלואו אוסף פולקלור במחקר הגניאולוגי ובבנייה ההקשר של מקום וזמן במסגרת המחבר; יעקב מציג מבחר מסדי נתוניים, ממשיים ומקוונים, הנוגעים לקהילה היהודית החשובה של קראקוב.

בתחום ה"פעליות" מדווחת רוזמרי אש על ביקור בארכיון המרכי תולדות העם היהודי בירושלים, עם קבוצת דוברי האנגלית בסניף ירושלים של חברתנו. על פי ניסיוני האישי, היו ביקרו בארכיון זה בעיתיים למד', ואני מקווה שביקור זה אכן יביא תועלת.

גילין זה סוקר שני ימי עין שנערכו על ידי "קבוצות דין מיהדות" — SIG. רוז לור כהן מספרת לנו על יום העין של SIG LitvakSIG (ליטא) שנערך בחודש אפריל בבית התפוצות. התוכנית כללה הרצאה, דין בפניל של ארכיאולוגים ידועים וסיוור במרכז לגניאולוגיה היהודית על שם גולדמן בבית התפוצות. היו הרצאות בעברית ובאנגלית.

קבוצת הדין המיוונית SephardicSIG קיימה يوم עין לזכרה של החברה הגניאולוגית הישראלית, גבי מול ליננברג נבן זל. יום העין, ראשון מסג'ו בעולם כולו, עסק במחקר ובחידושים בגניאולוגיה הספרדית ונחל הצלחה רבה. חברי שלום ברונשטיין מביא סקירה מפורטת על הרצאות שהתקיימו ביום העין. מטילה טגר היה יוד' יום העין, שהוא זיכרון ראוי לחקר החשובה של הגניאולוגיה הספרדית, שנפטרה בשנה שעברה.

חברי חגי דניאל וגנור ואלן טפק תרמו מאמרם על המחבר במשפחותיהם. מאמרו של דניאל עוסק במשפחה קומץ מפולין, אחד הענפים של משפחתו, ומנסה לפענה חידה גניאולוגית מסוימת ונופתלה. אלן דנה במיתוסים ובעבודות בנוגע למשפחה קלוזן/קליש מליטה ומציגה את המסקנות על התפתחות המשפחה.

לאה גדליה, מזכירת חגי וויר סניף ירושלים, מספרת לנו על העיר הסרבית ניש, עיר המוצאה של אבות משפחת בעלה, משפחת גדליה; הכותב והחוקר הווותיק חברנו חנן רפפורט נותן לנו סקירה קלה על שמות המשפחה של ראשי העיר של ירושלים — לקרהת הבחרות המקומית; ואני מבקש לשתף את הקוראים בכמה הערות על השמות שאנו נתוניםילדינו. אנו מסיימים, כרגע, במסיפור הרבני הקצר של יהודה קלוזן — הפעם על ר' מנחם נהום פרידמן, צאצא של חסידות רוזין, ב"חדששות מן הספרייה" של הרriet כסו וברגרה מורה בתלבית של סיכומים מכתבי עת זרים, בתיאומה של מרים הרינגמן. "חדששות מן הספרייה" יצאתה לסתופה, לאחר שהורית סימה את עבודתה בספרנית חגי". שרות הדורות מברכת אותה לשולם ומודה לה על שנות שירותה.

ישאלת כקה' גוף

מושלchnerו של מיכאל גולדשטיין ניסייה החרבנית הגניאולוגית הישראלית

היא להפוך את הסיווע המודמן לתוכנית קבועה של ייעוץ והדרכה, שבה הוותיקים והמנוסים יעדמו לרשota החדשים בשאלות ותשובות בשטחי ההתחמות השוניות של המחבר. במיללים אחרות, אנו מבקשים למסד את הרצון הטוב של חברינו לחולק מניסיונו עם חבריהם בחג'י, ולהפוך את התמייה והסיווע לושמיים.

אני מבקש להשתמש בהודנות זו להודות לאחת המתנדבות החשובות בחברתנו, גבי דרייט קס, הפופולרית מעבודתה הברוכה ואורכת השנים בספרייה המרכזית בסניף ירושלים. בשם כל הארגן שלנו אני מביע את הערכתי לעבודתה המצינית בתפקיד שואריא מילאה.

ומחשה נספפת, לסיום: כדי לספק את כל הצלכים במסגרת ההיקף הרחב והדינامي של פעילות חברתנו, אנו זוקמים הן לאנשים והן למימון. כיוון, דמי החבר מכסים את התקציב העיקרי של כתוב עת זה, של אtor האינטראנט שלנו ושל הפעולות השגרתיות. המשך העכוזה הרגילה וסיפוק השירותים השוניים זוקמים לתמיכת החברים ועוזרם בפרויקטים החשובים ובפעילות השונות. מעורבותכם, תומיכתכם בתבチח לא רק את המשך העבודה החשובה, אלא גם את יכולת להרחיב את היקף הפעילות, ככל שיותר ויותר מקורות גניאולוגיים מוגלים ומוחאים בישראל.

אם כי רוב המאמרים עוסקים בתוכניות ובשירותים המרישים הרבים שmpsפתק החברה הגניאולוגית הישראלית, אני מבקש לששות צעד אחד מעבר לכך ולחולק עם הקורא הארה שהיתה לי לאחרונה. זה היה ביום העיון המוצלח מאד בנושא הגניאולוגיה הספרדית, שנערך לא מכבר, כאשר הבחנתינו בוצרה כה ברורה בפה הרב שהפעיל את יום העיון, ומפעיל את אתר החברה, את יום העיון השני הרביעי העומד בפתח (על שורשים משפחתיים בארץ ובעולם), את הטורים השונים, את הפגישות בספריות ובמוספים וכל פעילות אחרת: מתנדבינו המסורים הם הם המפתח והמקור לכל ההישגים האלה — ואפי יותר מכך.

החברה הגניאולוגית שלנו מונה רק מאותים חברים, ובכל זאת מקיימת פעילות ענפה. קבווצה של מתנדבים חרוצים ומוסרים עומדים בחזיות ומתמודדים עם האתגר לתוכנן פגישות ולספק שירותים. מתנדבים אלה באים הן משוררת החברים הוותיקים והן החדשניים.

ברמת ה"מקורי" משקפות פעולות הגומלין שבין הוותיקים והחדשים את התכוונה הטבעית של שיתוף פעולה בגניאולוגיה בכלל ובחברה הגניאולוגית הישראלית בפרט. כמו האחרים, גם אני סייעתי לחברים בהודנותם רבות ונעדרתי בעמיה בחייבי בעת הצורך. מטרה חשובה לעתיד

יום העיון השנתי הרבעי של החברה הגניאולוגית הישראלית

תקייס השנה ביום כ' ז' נסלו תשס"ט - 1 בדצמבר 2008 - בבית ווהאן נגבעתיים.

הנושא המרכזי של יום העיון:

מסורת משפחתייה בעלה-פה כמקור למחקר שורשים

Oral Tradition and Lore as a Source for Family Roots

כיום העיון אנו מבקשים להפנות את הזוקור אל חקר תולדות המשפחה וההילה העוסק בחשיפה, כאיסוף וnellyוז של מנהיגים הקשוריים בחיי היוניים והחגיג. סיורים ושמועות, זיכרונות וכישרונות אמנוטיים, מאכלים וחפצי אמנויות, עוכרים מזרע לזרע ומשמשים כגמורים המיצד משפחות ואף מ一族 קהילות. בעזרתם ניתן להכיר את הסביבה והתרומות בה הילכו אבותינו ולשוחזר את מורשתנו ההיסטורית.

במסגרת יום העיון אנו מתכוונים לעורר סדנא בנושא זה, אשר תועבר על ידי מומחים בתחום.

גילוי הרישומים הקדומים ביותר של משפחת קומץ (KUMEC)

רבניים נודדים ואולי גם סיפור אהבה...

חנן דניאל וגנר

סיפור דמיוני זה היה כМОבן ריריה באפלה, לאחר שלא היה לי ראויות כלשהן לכך שבן משפחה קומץ היגorder או-פעם בוישגורוד, שבה, לפי ההנחה שלו, משה ורוניה גרו יחד. בימים הראשונים של הקיריה שלו בגניאולוג חובב, באמצע שנות 1990, חיפשתי במיקודפים של המורמוניים מהשנים 1826–1808 את רישום הלידה של משה בוישגורוד. מיקודיפים אלה היו באיכות יודוה מאוד וכתיבת-היד של הפקז היה נורא, והוא כמעט בלתי אפשרי לקרוא בהם. שלא כמו ברישומים שלآلחר שנות 1826, שעבורם קיימים פנקסים נפרדים לבני כל דת, הרי ברישומים שלפני 1826 הנחותם של בני הדתות השונות מעורבים זה בזה, וגם לא היה שמות משפחה לפני בעור פולניות קטנה במאה ה-19, אך שאלת נשארה ללא מענה במאמרי המוזכר לעיל. אספת רישומים מתחילת שנות 1830 על שתי משפחות בשם קומץ בעיר פולנית קתינה במאה ה-19, אך שאלת נשארה לא יכולה בראינה המוזכר לעיל. אספת רישומים מתחילת שנות 1830 על שתי משפחות בשם קומץ בקונסקי – משפחת הרוב מנDEL קומץ ואשתו ומשפחתו של אשר (אושר – Uszer) קומץ ואשתו פרילקה. לאחר שקומץ הוא שם נדיר למדי, הנחתית שתי המשפחות קרובות בזרה זו או אחרת, אבל לא יכול להיות את הקשר. תעודת הפטירה של הרוב מנDEL, משנת 1842, כוללה את שמות דוריו מודקה (מורתק/מרוקס/מדרכי) ואשתו ריצ'ה/רודה, אבל לפחות לא יכול להיות את שם הוריו. כדי לפטור את החידה, היה אשר לא כלל את שם הוריו. הדבר לא יכול היה להיות במקרה (1) מנDEL ואשר אינם קרובים עלי להניח מספר אפשרויות: (1) מנDEL ואשר אינם קרובים משפחה כלל, וזה הייתה האפשרות הבתית סכירה ביותר; (2) הם היו אחיהם, מנDEL המבוגר ביניים; (3) הם היו בני דודים מודרגה וראשונה. התברר לבסוף שההשובה הנכונה הייתה רבייעית, ובתית צפיה לחלווטי!

נתונים אישיים וספרי יזכור
הגילויים היו מדהימים. הסתבר שניחושים הפרווע היה הנכוון, ואכן ויישגורוד הייתה עירית המוצאת של מנDEL קומץ ומשפחתו. ראשית, הופתעתו לגלוות רישום לידה – כמעט בכלתי קרייא – משנת 1815 של רוניה, בתם של מנDEL מודקה, קלומר מנDEL בן מודקה, ודברה יוסק (Josek), קלומר דברה בת יוסק. עוד יותר דרמטי היה גiley רישום הלידה משנת 1818 של רוניה נספהת, בתו של מנDEL מודקה, סגן הרוב (podrabin). ודברה יוסק, למרבה הפתעה, הכליל היחסים השני גם את שם האחות הגדולה של רוניה, שרה. אחת משתי הבנות בשם רוניה נישאה למושך באום, אבל איך מכך? אם כי לא מצאתי רישום פטירה של רוניה הראשונה, ברור שההוריה לא היו נותנים אותו ב-1818 היא היא הנכוונה. ברור שההוריה לא אמרם כן הריאונה נפטרה. שנת הנישואין של רוניה ושרה היא 1832, כאשר היה בנות ארבע עשרה.

בדקתי את הקבוצה השנייה של משפחת קומץ בקונסקי, משפחת אשר ופרידריך, האם גם מוצאים מויישגורוד – דבר שהיה תומך בהנחה של קרבה משפחתית בין מנDEL ואשר

לפניהם זמן מה ניסיתי לבורר לעצמי (וGENER 2004) סוגיה גניאולוגית מענינית, שהיתה קשורה לירושומים הסבוכיים של אבותיהם משפחות באום וקומץ. מזכר בשנים 1860–1830 ובעיר (Konskie), פולין. מספר גורמים השתלבו ביצירת היהת משפחתיות מסווכת: פטירות בטרם זמן, נישואין רבים בתחום אותן משפחאות, אויה מבלבל של שמות פרטיים ושניים פתאומיים של שמות משפחה. מתוך המחקה בנושאים אלה הtgtלה אמנים תמונה מרתתקת למדדי של הקשיים בחיה היהודים בעיר פולנית קטנה במאה ה-19, אך שאלת נשארה לא יכולה בראינה המוזכר לעיל. אספת רישומים מתחילת שנות 1830 על שתי משפחות בשם קומץ בקונסקי – משפחת הרוב מנDEL קומץ ואשתו ומשפחתו של אשר (אושר – Uszer) קומץ ואשתו פרילקה. לאחר שקומץ הוא שם נדיר למדי, הנחתית שתי המשפחות קרובות בזרה זו או אחרת, אבל לא יכול להיות את הקשר. תעודת הפטירה של הרוב מנDEL, משנת 1842, כוללה את שמות הוריו מודקה (מורתק/מרוקס/מדרכי) ואשתו ריצ'ה/רודה, אבל לפחות לא יכול להיות את שם הוריו. כדי לפטור את החידה, היה אשר לא כלל את שם הוריו. הדבר לא יכול היה להיות במקרה (1) מנDEL ואשר אינם קרובים משפחה כלל, וזה הייתה האפשרות הבתית סכירה ביותר; (2) הם היו אחיהם, מנDEL המבוגר ביניים; (3) הם היו בני דודים מודרגה וראשונה. התברר לבסוף שההשובה הנכונה הייתה רבייעית, ובתית צפיה לחלווטי!

המאמר הנוכחי עוסק בשתי סוגיות: (1) מה מקורן של שתי קבוצות המשפחות בשם קומץ לפני שהתיישבו בקונסקי מתחילת שנות 1820? (2) מה הייתה קרבת המשפחה בין מנDEL ואשר קומץ?

אסטרטגייה ראשונית וניחוש פרווע
אתחל ברישום הנישואין של בתו של מנDEL, רוניה קומץ, עם משה באום. מסמך מיוחד זה, הכתוב בכתב-יד יפה, מציין שמהם באום, תושב ויישגורוד (Wyszogrod), נשא לאישה את רוניה קומץ, שאביה היה הרוב של קונסקי. תהיית מודע משה באום (או הורי) מויישגורוד יבחר כללה מkonנסקי, במרוחק 130 ק"מ? כמו כן: מה היה תהליך בחירות הכללה באותה תקופה? בנסיבות לעונת על שאלות אלה, המצחתי תסריט שפתר בקהלות את הבעיה: בדמיוני קבוצת כי משפחת באום עשתה את כל הדרכ לkonnski מפני שימושה ורוניה גלו יהוד בוישגורוד, התאהבו, ונשבעו להינsha כאשר יגיעו לגיל המתאים.

מקורות וביבנאים

השתמשתי במקורות שבבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בגלגול רם ביישולים ובספרייה של אוניברסיטת בר-אילן. בהודוות רבת הערך של הרוב דוב ובר (Dov Weber) מברוקליין, ניו-יורק, מצאתי את הדברים הבאים:

1. ספרו של ר' שמואל בן עזריאל מלנדסברג, חנולת שמואל, נשא את ההסכמה של ר' אשר קומץ, שמננה אלו גם לקדמים כי מתוך ענווה הוא כמעט לא כתב הסכומות בספרים.
 2. עמוד השער של הספר פני אריה, מאת ר' אריה ליב (צ"ז, שופרסם ב-1787 בנווי דבור) (Nowy Dwor), מזכיר את חותמו של המחבר, ר' אשר קומץ, והוא נשא הסכמה של ר' אפרים קומץ, בנו של ר' אשר קומץ (ראוי אויר).
 3. הספר דברי גדולים מכל ביגורפה של ר' אשר קומץ, ובה נמצא הميدע של להלן:
 - א. נתן בן אשר קומץ, נפטר בתקפ"א (1820-1821).
 - ב. אפרים בן אשר קומץ, דין בושאניה (Wrzesnia).
 - ג. בת של אשר קומץ נשאה לאליה ליב, מחבר הספר פני אריה.
 - ד. הרבניית קומץ, אשתו של אשר, נפטרה ב"א חשוון תקל"א (30 באוקטובר 1770).
- כל הנראה, היה אפרים קומץ, המוזכר בספר פני אריה ובספר דברי גדולים, סבו של מנדל, והוא רשותו כאפרים פרויום בתעודה הפטירה של אביו של מנדל, מרוקס. נתונים אחרים מאשרים זאת: (1) אחד מנכדיו של מנדל, שנולד ב-1827, נקרא בשם אפרים ליב; (2) פנסק הקהילות פולין, כרך ר, פוזן (Poznan), מזכיר את רבי פרויום בן רבי אשר קומץ, שימוש כדין במספר קהילות קטנות בפולין לפני שהגיע לוושאניה.
- לגביו נתן בן אשר קומץ, המוזכר בדברי גדולים, שנפטר ב-1821, העלה חיפויו ונוסף בנתונות האישים את רישום הפטירה משנת 1820-1821 של Nusen Uszerowicz (נתן בן אשר), בן 84, סגן דרב, וכן את רישום הפטירה מ-1813 של לאה (Laja), בת 68, אשתו של נתן אשר (Nusen), בן 70. (Uszer).
4. מאחר שנראה כי שושלת קומץ היללה כל כך הרבה רבנים, היה טבעי לחפש מידע בספר הקלאס איצ' הילנשטיין (פרידמן 1975), ואכן נמצא תאריך הפטירה של הרב אשר קומץ, ד' כסלו תק'ג'ם (13 November 1879).

קומץ? התשובה הגיעה כהפתעה נוספת: נמצא רישום לידה של אשר, שנולד ב-1814, שהורי היו מנדל מודקה ודברה יוסק, אם כן, מndl ואשר היו אב ובן. אין יכולתי להתחעלם מאפשרות זו? עתה נמצא הפתון לכל חלק החידה – הכרדי הגילים, שמות הילדים והנכדים, אפילו השם הכלול של צאצא אחד של קומץ שכבר היה ידוע לי, מndl אשר.

היה ברור שעלי לבדוק לעומק את כל הנתונים האישיים מישוגרוד מהשנים 1825-1808. חכנתי גם לבדוק את ספר הזיכור של וישוגרוד בתקופה שאולי שם המשפחה נשאר בזיכרון הקולקטיבי של העיר.

למרות האיכות הירודה של המיקופילמים, הביאה אותי בדיקה זו למספר גילויים: (א) רישום הנישואין של אסתור אפרים (אפרים), אחותו של מndl קומץ, לאדם בשם אשר (אשר) מרוקס; (ב) רישום הפטירה ב-1813 של מרוקס בן מרוקס פרוים, בגיל 60 (?) בעלה של רוזה בת וולק אפרם (Wolek Effrem). אחד העדים בתעודה זו היה מndl מרוקס עצמו. מרוקס זה, או מרטק, שאת שמו ידעת מייסום הפטירה של מndl ב-1842 (שבו רשום גם שם של אמו דבורה), היה אכן אביו של מndl. יתרון גם של מndl מרוקס היה את, אביהם מודקה, שכנהה גם הוא רשום עד בתעודה הפטירה של מרוקס אפרם, אבל את שמו היה קשה לפענן.

בספר וישוגרוד, ספר הזיכור של העיר, נמצא קו מנהה חדש, המזכיר שהרב אשר קומץ שימש תחילה כרב בטיקטין (Tykocin) ולآخر מכון בוישוגרוד. מתוך סקרנות בדקתי גם את ספר טיקטין, שנמצא באינטרכט, וממצאי קטע מפורט על הרב אשר קומץ, ולהלן סיכום הדברים:

אשר קומץ נולד בטיקטין בראשית שנות 1700 ושימש כ-1767 כאב בית דין. לפני כן הוא היה תלמיד של הרב שלום ווקה מטיקטין וכאשר זה נפטר הוא מילא את מקומו. אולי הוא שימש שם רק שנה אחת ובשנת 1768 הוא עבר לקהילה הקטנה בוישוגרוד, שם שימש כאב בית דין. הוא כתוב הסכמה בספר חנולת שמואל מndl ר' שמואל בן עזריאל מלנדסברג (Landsberg), אפרים פרויום (קומץ), כתוב הסכמה בספר פני אריה מאת אריה ליב צ"ז, חתנו של אשר קומץ.

גילויים אלה הביאו לפרש את המשפחה עד לשנים הראשונות של המאה ה-18, והמידע הגניאולוגי שמצאתי קיבל אופי שונה: הגיעו הומן להתגנום במקורות וביבנאים, לראשונה בשתיים עשרה השנים של מחקר הгенיאוגני.

עורתו והורכתו בסבך המקורות הרבניים והקשרים למחקר. בעודנו משוחחים על גניאלוגיה, התהביב המשותף לשניינו, הוא הראה לי עותק של הספר אבנ' יכלון (ובר ורונשטיין, 1999), שהוא כתוב יחד עם ניל רוזנשטיין. הספר מבוסס על כתוב הדן המקורי בעל אותו שם שמואל צבי וולטסמן (Weltzman) (Weltzman 1963–1938), הנמצא בבית הספרים הלאומי ואוניברסיטאי בירושלים. לפני מלחמת העולם הראשונה, ערך וולטסמן מסע ברחבי פולין, ליטא ובולגריה ורשם את כתובות הממצאות של 921 אישים יהודים ידועים, הקבורים בחמישים ואחת קהילות. שניינו הערכנו כי הספר עשוי לכלול גם ממצאות מושגورد — וכן מצאנו את הכתובת שהועתקה ממצאתו של הרב אשר קומץ. הדבר הוא חשוב במיוחד, מאחר שניינו בתיה העלמיים היהודים בוישגورد אינם קיימים עוד.

הערות ומסקנות

המחקר הנרחב שתואר לעיל מסוכם באילן הייחסין של משפחת קומץ, הכולל את כל הצצאים של מרדכי קומץ עד למגדל קומץ (ר' איור 1) ובailן היישר ממגדל קומץ עד לילדיהם של ר' איור 2, בסך הכל 12 דורות, מ-1685 בערך עד 2007.

ראוי לציין את המסקנות הבאות:

1. מקור השם קומץ אינו ידוע. השם, ששימש אולי ככינוי לאב הקדום מרדכי⁵, מופיע כבר בשנת 1705 בפנקס הקהילתי של טיקטין — למלعلا ממאה שנים לפני ישנות משפחתו התחילה להופיע ברישומים, כנדיש לבני היהודים בחוק מ-1820 לערך. השם קומץ אינו מופיע בנוחונים הקדומים של יישוגורד אבל הוא נשמר כפי הנראה כשם משפחה במסורת המשפחה, מאחר שהוא מופיע מחדש בקובנסקי ברישום הלידה של מортק בן מגדל קומץ משנת 1824.

2. בuning' זה שלחה לי יוכבד קלינור את ההערה הבאה: ייתכן שהשם קומץ נוצר ככינוי למלמד ב'חוור', שבו למדו הילדים ב'חוור', כפי שהוא מופיע על שער הספר פ' אליה ובהסכמה לספר זה, וכן על שער הספר דברי גדורים (אשר קמץ). השיעורים הראשונים ב'חוור' היו לימודי הקריאה על ידי שינן האותיות והניקוד. בדף הראשון של כל סידור תפילה (יש עדין סידורים אלה גם היום) היו רשומות כל אותיות האלפבית עם כל סימני הניקוד, לפי הסדר: כל האותיות מנוקדות בפתח וכן הלאה. מאוחר שהקמץ היה הראשון, והתחל הלימוד באותיות עם הניקוד הזה. וכך התנהל הדבר:

קמץ אלף — א, קמץ בית — בא, קמץ גימל — גא וכן הלאה עד סוף האלפבית, ואו התחילה בפתח, סגול וכו'. בהגייה העברית של פולין, בעיקר גליציה, נהגה הקמץ או (u) וכן נשמע הדבר קומץ אלף או (u). הביטוי אף הפך למשמעות של הלימוד ב'חוור' והוא מונצח בפזמון של השיר איפין פיעטשיך מנת מרכז ווישבסקי (חוור קטן, צור וחמים...).

5. בדקתי את פנקס קהל טיקטין, ספר מיוחד במינו שנשמר בדרך כלל ומכל את הפרוטוקולים של כל ישיבות הרבנים בעיר זו בין השנים 1621 ו-1806. בספר זה מצאתי:

א. ע' 20 — הרב אשר בן מרדכי, דין בטיקטין ובוישגورد.

ב. ע' 28, סעיף 56 — ראש חדש ניסן תק"ב (5 April 1742)

ג. ע' 37, סעיף 70 — כ"ז סיון תק"ז (25 June 1756)

ד. ע' 145 — מוזכר מרדכי קומץ.

ה. ע' 148, סעיף 232 — כ"ז כסלו תס"ז (13 December 1705) מוזכרת אלמנתו של ר' מרדכי קומץ.

ג. ע' 151, סעיף 240 — כ' تمוז תס"ז (2 July 1706) מוזכרת שורה, אלמנת מהר"ם (מורנו הרב ר' מרדכי) קומץ.

ז. ע' 602, סעיף 909 — פסח תצ"ח (1738) מוזכר ר' אשר בן מרדכי.

ח. ע' 606, סעיף 918 — פסח תצ"ט (1739) מוזכר ר' אשר בן מרדכי.

ט. ע' 607, סעיף 919 — ר' אייר תצ"ט (14 May 1739) או ר' אייר תק"ב (10 May 1742) מוזכר ר' אשר בן מרדכי.

נתונים אלה היו הרבה יותר מהם שצפיתי. אני יודע עכשו בביטחון כי הרב מרדכי קומץ ושורה, שנולדו במאה ה-17 היו הורי של הרב אשר קומץ.

6. בחודש ינואר 2008 השתתפה בכנס מדעי בונטורה, קליפורניה, בדרכי חווה, ביקורי קצר אצל הרב דוב ובר (Weber) בברוקלין כדי להודות לו אישית על

7. בuning' זה שלחה לי יוכבד קלינור את ההערה הבאה:

ה מלמד אומר במנגינה מיוחדת כל אות וכל הילמים חווים אחריה: קמץ אלף — א, קמץ בית — בא, קמץ גימל — גא וכן הלאה עד סוף האלפבית, ואו התחילה בפתח, סגול וכו'. בהגייה העברית של פולין, בעיקר גליציה, נהגה הקמץ או (u) וכן נשמע הדבר קומץ אלף או (u). הביטוי אף הפך למשמעות של הלימוד ב'חוור' והוא מונצח בפזמון של השיר איפין פיעטשיך מנת מרכז ווישבסקי (חוור קטן, צור וחמים...).

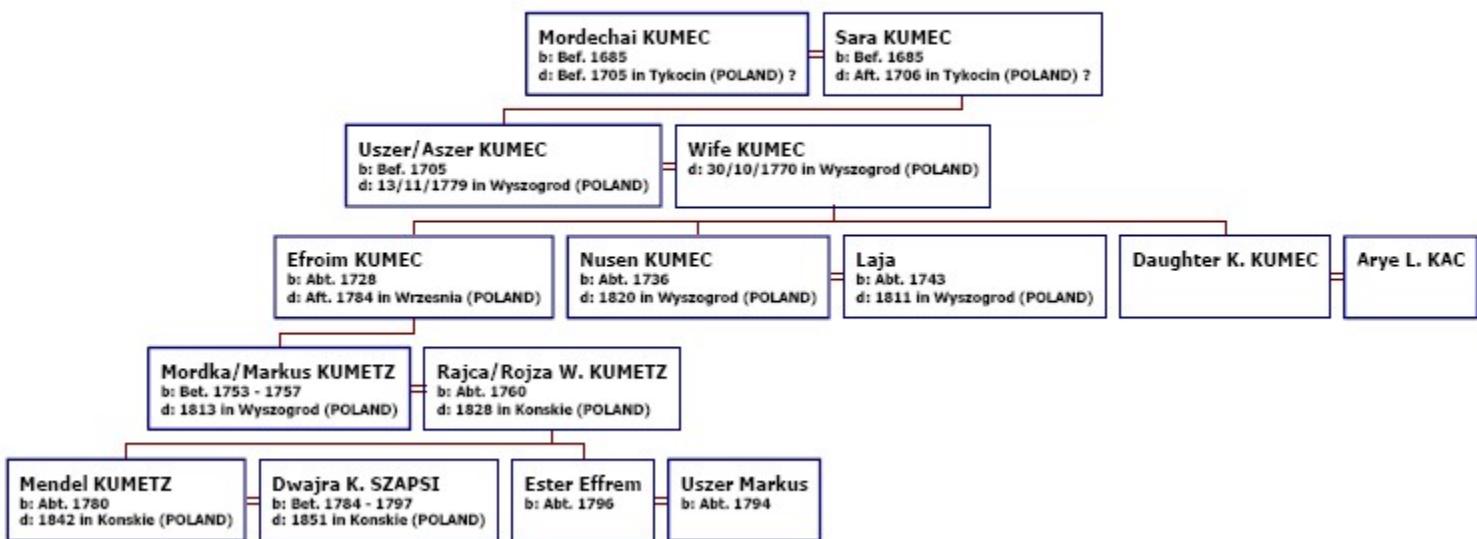
הקהילה היהודית בפולין, כרך ג', רשות קונסקי בפנסקי הקהילות פולין, האומר: הרב הראשון הדוד בשמו, שמשימש בקהילת קונסקי בשנת 1820 (שם נמצא ברישומים ב-1827) היה ר' יקותיאל תלמיד של החזון מלבליין יעקב יצחק מלובלין, נפטר 1815). לאחריו שימש ר' מנדל (1829 בערך) ור' יהושע מקינסק (קונסקי).

4. שושלת קומץ עברה מאוחר יותר מקונסקי לערים ועיירות שונות בפולין, ביניהם פיטוריקוב, צ'צ'יני, (Bendin) (Belchatow) (Checiny) בלחאטוב, וכן מעבר לפולין למקומות אחרים בעולם, לוז'ז ואחרות, וכן מילא תפקידים חשובים בארץ, כגון בלגיה, ארצות הברית, ארגנטינה ועוד.

2. למרדכי, האב הקדום ביותר, שהיה מכונה מהר"ם (מורנו הרב ר' מרדכי), הייתה משרה קבועה בקהילה, ועל כן יש לראות אותו כרב הראשון בשושלת של ובנים – כנראה לא מן השורה הראשונה – שנשכה לאורך הזוהר עד למשפחתי באום, ובוודהי גם דרך שושלות אחרות של צאצאי קומץ, עד ללב-סבי איציק מאיר באום שהיה דין בבריסל, ונפטר שם ב-1932.

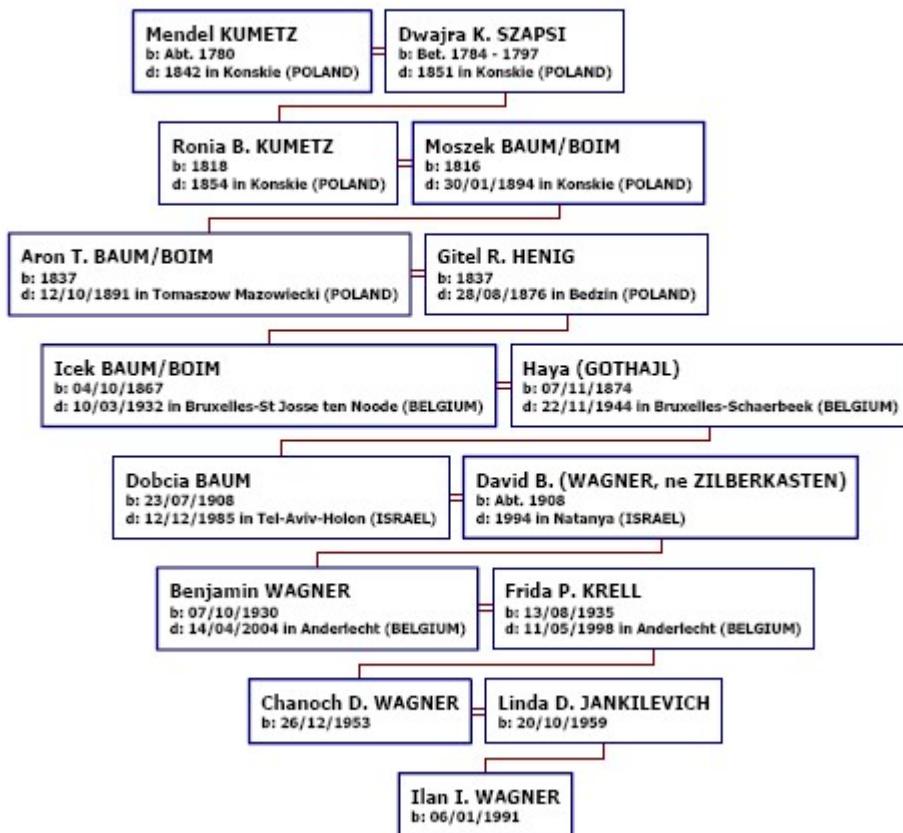
3. מנדל מורתקוביץ מוזכר בסגנ'רב (podrabin) ברישום הלידה של בתו רוניה הראשונה ב-1815, וכן ברישום הלידה של התאומות רוניה ושרה ב-1818. בשנת 1821 מוזכר מנדל כרב של קונסקי ברישום הלידה של בנו יוסק. דבר זה עומד בסתירה גלויה לטקסט שבאנציקלופדייה של

LINEAGE OF MORDECHAI & SARA KUMEC

איור 1: שנים עשר דורות של שושלת הרבנים קומץ משנת 1685 או קצר לפני כן, עד 1797 — מרדכי ושרה עד מנדל ודברה

Direct Descendants of Mendel and Dwojra KUMETZ

איור 2: שנים עשר דורות של שושלת הרבנים קומץ משנת 1685 או קצת לפני כן, עד 2007 — ממושך ורוניה עד לבני הצעיר אילן

דברי גדולים. צבי יחזקאל מיכאלזון, פיטרקוב, תרצ"ג (1933). כולל מליל דאבות מאת הרוב אשר קומץ והרב משה כ"ז, הידיעים גדולי טיקטין. חגורת שמואל. שמואל בן עזריאל מלנדסברג, פרנקפורט ע"נ אודר, 1770. העצם הרב נתן צבי פרידמן, בני ברק/תל אביב. דפוס מי גראנברג, 1975. פנקס הקהילות — פולין, כרך 6: פוזן, יד ושם, ירושלים, 1999. פנקס קהל טיקטין. מרדיqi נדב, האקדמיה הישראלית למדעים, 1996. ראייה לייב כ"ז, נוביידבו, תקמ"ז (1787). Wagner, H.D. Brother? Cousin? ... or Both? A Family Brainteaser, *Avotaynu*, 2004, XX, 4.

הבעת תודה

תודהתי החמה ביחס לאנשים הבאים, שעוזרתם אפשרה את המחקה זהה: להא גוֹרָדֶן בַּיִלְלָה, הרוב דוב ובר, עדה הולצמן, רוני ליבוביץ, דולורס רייניג ולאללה זלצנטשטיין. נהנית גם מעורצת המקצועית של שתי ספרניות נהדרות ומוכשרות במכון ויצמן,安娜 אליאונסקי (Anna Ilionski) וליבטה צרנוברוב (Libeta Chernobrov).

ביבליוגרפיה

אבני זילען. דוב בריש ובר ניל ווונשטיין. מרכז המחשבים לגניאלוגיה יהודית, אליזבת, ניו-ג'רזי, 1999. הערכה: ספר זה מבוסס על כתוב היד המקורי באותו שם מאת שמואל צבי ולטסמן מקאליש, שפורסם ב-1904.

Mazowiecki, וכן ייז"ר ארגון יוצאי דונסקה וולה באירז' ובתחפוזות. הוא היה יו"ד-שותף של הכנס הבינלאומי ה-24 לגניאולוגיה יהודית שהתקיים בקז'ן 2004 בירושלים. בחודש ספטמבר 2003 הוא יזם את הפרויקט "רישום מספור וצלום" של בית העלמין היהודי בדונסקה וולה. הוא נשוי לילנה נקליבין, ששורשתה הטורקית-לבנונית-אוקראינית הם לא ספק מרתקים יותר מאשר רקע הפולני-טהדור שלו עצמו. יש להם שלושה ילדים.

daniel.wagner@weizmann.ac.il

<http://www.weizmann.ac.il/wagner/Family.htm>

מקורות באינטרנט

ספר טיקטי:

<http://yizkor.nypl.org/index.php?id=2746>

ספר וישגורוד:

<http://yizkor.nypl.org/index.php?id=2780>

דניאל וגנר הוא פרופסור למדעי החומרים במכון וייצמן למדע וטוכחות. מאז שנת 1995 הוא חוקר את שורשי בפולין. פרופ' וגנר חיבר כ-170 מאמרים מדעיים ו-20 מאמריהם בתחום הגניאולוגיה. הוא חבר בהנהלת-*JRI-Poland*, מרכז פרויקט דונסקה וולה (במסגרת-*JRI-Grodzisk Poland*), מרכז פרויקט הארכיאון של

איור 3: עמוד השער של הספר פני אריה, תקמ"ז

מצבות הניר – ביקור בארכיון ITS בבאד אROLSEN

רין לוד כהן

הארכיון של שירות המיעקב, הנמצא בבאד אROLSEN, גרמניה, מכיל למעלה מ-50 מיליון כרטיסיות על למעלה מ-17.5 מיליון אנשים. כרטיסיות אלה מהוות את "מפתח המשומות המרכזיות" (Central Name Index = CNI) של שירות המיעקב. לאחר תבוסת גרמניה הנאצית וסיום מלחמת העולם השנייה אספו בנות הברית מסמכים שנשאוו מהמלחמות ואחסנו אותם באROLSEN. נוסף לרישומים אישיים על שבויי מלחמה, עובדי כפיה, פליטים ולדדים, מכיל

מבוא

שירות המיעקב הבינלאומי (International Tracing Service) הוא ארגון שנולד על ידי הרפובליקה הפדרלית של גרמניה. הוא מנוהל על ידי הצלב האדום הבינלאומי, ונמצא בפיקוח ועדת ביינלאומית של אחת עשרה מדינות: איטליה, ארצות הברית, בלגיה, בריטניה, גרמניה, הולנד, יפן, ישראל, לוקסמבורג, צרפת, ופולין.

**סוגי המאגרים בשירות המפקח הבינלאומי ITS
בבאד אROLSEN**

1. מסמכים כליאה (סרווקים ומפתחים)

א. מסמכים אישיים. קבוצת רשותות זו מכילה מסמכים על יחידים:

- כרטיסיות אישיות של אסירים
- כרטיסיות אישיות של חפצים
- כרטיסיות חלוקת עבודה ותעודות פטירה

ב. רשימות

- רשימות המגייעים למחנות
- רשימות מסקרים
- רשימות טרנספורטים
- בדיקות רפואיות
- התיעזויות ברופאת החוליםים

2. מסמכים עבודה כפיה (סרווקים ומפתחים)

א. מסמכים אישיים

- פנקסי עבודה וכרטיסיות
- כרטיסיות בריאות וביטוח סוציאלי
- רישומי מעסיקים
- העודות נישואין, פטירה ולידה

ב. רשימות

- רשימות של חברות מסחריות
- רישומי בריאות ורשימות בת חולים
- נפטרים ומקום קבורה

3. מסמכים מהתקופה שלאחר המלחמה

א. מסמכים אישיים

(Displaced Persons) כרטיסיות עקורים וטיפול

- רישומי תחזקה וטיפול
- תיקים רפואיים של העקורים
- תיקים מילשכת המיפה כוח של האו"ם לפליטים (UNHCR)

ב. רשימות

- רשימות הנרשמים
- רשימות החזורים למולדתם (פטרייציה)
- רשימות הגירה ומשלחת

4. מסמכים לא-אישיים (מסמכים כלליים)

- התחכבות של צבאי SS

הוסף חומר עובדתי, הכלול גם התחכבות בין חוקרים ובין ITS.

חלק גדול מהחומר הנמצא בארכיבן אROLSEN כבר נסרק ופותח ונמצא בידי ושם.

מאמר זה יתמקד במאג'ר של ITS ובאפשרויות המחקר בארכיבן עצום זה, ותתייחס גם לעובדות ההיכנה שניתן ורצוי לעשותה בידי ושם. עובודה זו רלוונטייה במיוחד בשביבנו כאן בישראל, לאחר שיש לנו גישה חופשית למאות הנתונים בידי ושם, דבר שנמנע מחקרים במקומות אחרים בעולם.

היהתי חלק מהקבוצה הראשונה של גניאולוגים יהודים שביקרו בארכיבן של אROLSEN בחודש Mai השנה, כחוקרת השואה השתמשתי זה למללה מעשור ב'מפתח הכרטיסיות' – כפי שהחומר כונה בארכיבן ידי ושם. כאשר הזדמנה האפשרות להגעה לאROLSEN ולראות את המסמכים במו עניי, הרגשתי צורך ללבת לשם. רגשה זו התעצמה כאשר ידי ושם קיבלה מ-ITS כמהות עצומה של חומר ממוחשב, ו'מפתח הכרטיסיות' נקרא מעתה 'מפתח השמות המרכזי' (Central Name Index). אמרתי לעצמי שאני חייבת לראות מה עוד יש להם, מה נמצא בתוך מפתח השמות המקורי, מה עומד מאחורי כל זה.

זמן ביקורנו באROLSEN חל ביום הזיכרון ויום העצמאות. בפתיחת המקרה במלון חילק לנו מר גاري מוקוטוף כפתורים להציג לדש הבגד ועליהם דגל ישראל. רבים מה משתתפים ענדו כפתורים אלה והציגו בגאווה את דגל ישראל בטילים בעיר הגומנית. בערב יום הזיכרון, כחיל מסירונו בחלק היהודי של באד אROLSEN, ביקרנו בבית העלמן היהודי שבעיר ושםנו דקה דומיה לזכר החללים שנפלו בהגנה על מדינת ישראל.

כאשר הגיעתי בפעם הראשונה לבניין ITS, לא האZHתני לכבות את התרגשותי. באתי לחפש פרטם על משפחתי שנרצחה בליטא בתקופת השואה, וידעת: אם לא מצא זכר להם כאן ב-ITS, לא נמצא אותם לעולם.

הביקור והחיל בסקירה כללית על הארכיבן שניתנה על ידי המנהל, סגן המנהל וחברי הצוות. הבנו מדבריהם כי בזמן ביקורנו, וגם להבא, ITS מטבחה להישאר נאמן להכרזה על שליחותו: "שירות המפקח הבינלאומי משרת את קרונות הנאצים ומשפחותיהם על ידי תיעוד גורלם בעורף ארכיבון שהוא ומעמיד אותם לרשות המחקר והחוקרים".

לאחר הקדמה קצרה התחלקו חברי קבוצת המבקרים לזוגות. לכל זוג ה策רף חבר צוות, שתפקידו היה לסייע לנו במחקר בזמן ביקורנו. ככל שהתקדם המחקר התחלנו להזמין מסמכים, והחדרו התמלא בניירות ובערמות של תיקים חומניים. הסתכלתי בהם וחשבתי: "אלו הן מצבות של נידי!"

כרטיס זה מספק לנו את המידע הבא: ג'יל בת אהרון, שם הנוראים ס', נולדה 1918, כלואה בוגטו סיאולאי (Siauliai), ליטא, בשנים 1941-1944, בשנת 1944 במחנה הריכוז בשטוטהוף ובמחנה פרואסט.

אנו מוצאים גם כן שבחודש ינואר 1972 היא הייתה בריגה.

המספר בפינה הימנית מצין שהו מסמך לאחדר המלחמה 10 T/D ... ראו נקודה 7 לעיל, התכתבות. כרטיסים אלה לא מוחשבו וניתן להציג אותם על ידי פניה ישירה ל-ITS.

Name: K [REDACTED], G [REDACTED]	Stutth. Heftl. Nr. 49 [REDACTED]
verh. L [REDACTED]	Sch.H. polit. Jd.
geb. am: 19.7.18 in: Gdansk	Nat. 1918
Bingeliefert im KL-Stutthof am 19.7.44 von Sipo Kauen	
Einlieferungsbuch des KL-Stutthof	
Bemerkung: -	OCC 25/14 Ordner Nr. 28 Seite: 1o

Copy in conformity with the ITS archives

הערה: שדות המידע שונים מכרטיס אחד לשנהו.

כרטיס זה הוא ממחנה הריכוז שטוטהוף. המספר 49 הוא מספר האסיר בשטוטהוף והצינן. Jd. אומר שהוא יהודי. אנו האות בכרטיס זה שונה מהאות בכרטיס לעיל. אנו מקבלים כאן תאריך לידה מלא, מקום הלידה ואורחות (ליטא). ברישומי המhana מופיע שם הנוראים של האישה ומצוינת גם העובדה שהיא נשואה ל'. היא הגיעו למחנה הריכוז שטוטהוף במשלווה שעזב את גטו קובנו בתאריך 19.7.1944. המקצע שלו אינו רשום.

המספרים OCC 25/14 מפנים אותנו לממכי האסירים. מסמכים אלה נפרק ומומפתחו, אבל אין אפשרות להדפיס אותם ביד ושם. ראו סעיף 1 לעיל.

מחקר השואה

המחקר הגןיאולוגי הקשור לשואה הוא מסובך ומעלה שאלות רבות. גורלות האנשים ומיקומות היעד אינם ידועים, ברוב המקדים. המחקר בחומר שיירות המעקב ITS מעורב לרוב תקוות וציפיות. חשוב לציין שלא כל שאלה לגבי כל יחיד יכולה לקבל מענה. התשובה תימצא רק אם לגבי אותם יחיד נמצא כרטיס, כי כך יופיעשמו במפתח הכללי.

הכרטיסים המובאים לעיל כדוגמה מספקים לנו מידע מנוקדת מבט גניאולוגי והיסטורי, אך הם מעילים גם שאלות רבות: מה היה שמו הפרט של בעלה של ג'יל האם

- בתים טהורים ומחנות ריכוז
- דיזיות של עדי וראייה

• תיקי מסמכים הדנים בגזען ילדים "אריים טהורם"

על ידי יהודיה מיוחדת של ה-SS

- מפות של מחנות ריכוז וצעדות מותה

5. מפתח השמות המרכזי (סרוק וממוחשב)

מסדר נתונים זה, של למעלה מ-50 מיליון כרטיסות עבר למעלה מ-17.5 מיליון אנשים, הוא המפתח לכל האוסף של ITS. הוא מאורגן בסדר אלפבית ופונטי, ומשמש כמנוע חיפוש לתיקי המסמכים וההתכתבות.

שדות החיפוש הם:

שם משפחה
שם פרטי
תאריך לידה
חודש הלידה

שנת הלידה — עם אפשרות של Wild Card

6. התכתבות — תיקי מעקב (Tracing Document Files)

- בקשנות למידע ותשובות
- תוכן ההתכתבות

אפשרות של מידע הנוגע לדרישות פיצויים

7. כרטיסיות הילדים

כרטיסיות אלה מכילות רישומים של ילדים שהיו מתחת לגיל שמונה עשרה בסוף המלחמה. המסמכים כוללים:

- * תעודות לידה
- * תיקי ילדים
- * רשימות שונות

החוקק מתחילה בכך שהוא מכניס למפתח השמות המרכזי את השם שהוא מחפש, עם כל השדות שהוא מכיר לגבי. להלן שתי דוגמאות של כרטיסיות שבסוד הנתונים, ובן אשתמש להדגמת נוהל החיפוש.

L [REDACTED], S [REDACTED]	Vater: Aron	10688888
1918	1941-1944	im Ghetto der Stadt Schiauliai
Juni 1944		im KZ Stutthof, Lg. Praust
G [REDACTED] S [REDACTED]	Riga	27.1.72 3W
Jan. 1972		239420

Copy in conformity with the ITS archives

למולנו יש לנו בארץ גישה נוחה לחומר ITS שנערך ביד ושם, ועל כן נוכל לעשות כאן את שלב ההכנה למחקר. בຄורסי באROLSEN הביתי העתקים של כרטיסיות CNI שהשוגת ביד ושם, וכך יכולתי לדלג על שלב החיפוש הראשון.

בחיפוש הרשמי ביד ושם לא מצאתי את שמות בני המשפחה שלי שנרצחו בשואה. קיוויתי למצואם אותם באROLSEN, אך שמותיהם לא הופיעו במפתחה. לסכום של, דודותי, דודוי ובני הדודים, שנרצחו ב-1941 בפוז'וטה בעיר Pasilve שלושה קילומטר מהעיר Uzventis בליטא, אין אפילו מצבה של נייר.

ביבליוגרפיה

Lerer Cohen R, and Issroff S. (2002) The Holocaust in Lithuania 1941-1945 a: A Book of Remembrance. Jerusalem: Gefen.

The Siauliai Ghetto: Lists of Prisoners. (2002) The Vilna Gaon Jewish Museum: Vilnius

דו"ד לדר כהן, ילידת דרום אפריקה וכיום תושבת ירושלים, מרכזת את פרויקט השמות של ליטא ומחרת-שותפה של הספר: השואה בליטא 1941-1945: ספר זיכרון (גפן, ירושלים, 2002). היא ריכזה את פרויקט דראינונת הבינלאומי על עבודה כפיה מטעם האוניברסיטה של Hagen, גורנינג, בדרום אפריקה ובLİטא. היא יוזרת לשעבר של הסניף היירושלמי של החברה הגניאולוגית היישראלית וחברת הוועד של LitvakSIG. כחוקת גניאולוגית מקצועית היא מתחילה בחקר השואה וחוקת בМОודה אידופה, מערב אירופה, ישראל ודרום אפריקה. היא חברה באגוד הגניאולוגים המINUזים (APG).

roseron@shani.net

קיימת כרטיסייה לגבי? מה היה גורלו? האם הוא נשלח לדכאו? האם שניהם היו יחד במשלו?

בעקבות המידע שמצאי בכרטיסיות המפתח המרכזי בדקתי את הרישומים של גטו Siauliai ושם מצאי כי ג'יל נולדה ב-1901 בק' שבלייטה, והיא נולדה בגטו יחד עם בעלה ס"ל שנולד ב-1905 בק' שבלייטה ועם בנה מ"ל שנולד ב-4 בינואר 1942. חשוב לציין שם המשפחה כי שמו ברשימות הגטו הוא האות הליטאי.

לאחר מכן בדקתי את רשימות המשלוחים מגטו קובנו. שמותה לב כי המשלוח עזב את קובנו ב-17 ביולי – הנשים שבשלוחה זה נשאו בשטווחף והגברים נשלחו ללינדרסברג, מחנה-לוין של דכאו.

ראיניית ג', והוא אמרה לי כי ס"ל נפטר ב-1944 בדכאו. בנים מ' נרצה באקציות הילדים בגטו בנובמבר 1942.

כמוות אדירה של מחכה עדין לוחקים, אך בעוזה מפתח השמות המרכזי כראש הקפיצה הראשון ובאמצעות מקורות ראשוניים ומשנים נוספים עליה בידי להרחב עוד את המידע. החומר ב-ITS מאפשר גם למלא פערים וכן להשלים את המידע המקורי והמשפטי הנמסרים בזמן הריאנות.

בקשות להעתיק מסמכים וחומר אחד יש לשלוח למדור הטיפול בשאלות (Processing בארכין באד אROLSEN. הכתובת היא: www.its-arolsen.org/en/contact_information/contact_form/index.html

ניתן לבקש (T/D Files) [תיק מסמכי מעקב] וחומר ממוחשב אחר שאפשר לצלם בארכין יד ושם, כגון מסמכי קליה. התשובות יתקבלו כשםונה שבועות מעת קבלת הבקשה. חשוב לציין שבד יוזרת ונathan לצלם רק את כרטיסי מפתח השמות המרכזי (CNI).

* אוצרות גניאולוגיים באוסף חברת ידיע עם' שבבית הספרים הלאומי בירושלים

הגיון מטרס

אל מייסדי החברה ורואהיה — יום טוב לויינסקי ונחום סלושן — חבו אנשי רוח, אנשי אקדמיה ואישי ציבור אשר גיטו שורה של מתנדבים, איאישו את הוועדות השונות ועוזרו במתן הרצאות וארגון סניפים, גיוס כספים ואיסוף חומר בנושאים שונים.

כתב העת, ששמו כשם החברה, ראה אור לראשונה בשנת 1948. בכתב עת זה באו לידי ביטוי ופורסמו פעולות החברה בנושאי פולקלור, מנהיגים ונוסחים מיוחדים. כמו כן פורסמו שאלונים שהופנו אל הקוראים בבקשת לאוסף חומר הנוגע להגמים, והובאו דיעות על מעמדה של החברה ביצירוף החותם. החותמות הדוקות, שהלכו והתבעו עם השנים, אוצרות חומר ומידע ובחשיבותו לכל חוקק העוסק בפולקלור היהודי וכלי. כתב העת בצורתו המודesta יוצאה לאור גם כזאת.

חברת ידיע עם, אשר ארגנה כנסים, ימי עיון, פעולות תרבות וחברות וסמינרים בנושאי פולקלור, התקיימה באופן רשמי עד שנות ה-90 של המאה העשורים. בעבר מספר שנים הועבר אוסף המסמכים והתקודות של החברה ממשכנו בתל אביב אל בית הספרים הלאומי בירושלים. אני הצטרטתי לעבודה המין והקטלוג של האוסף לפני כשנתיים (עוד על פעולות החברה ועל האוסף רוא: הギת מטרס, ידיע עם כרך ל'ב-ל'ג 68-67, תשס"ח 2007, 291-296).

האוסף יכול לעניין כל חוקק היסטוריה ותרבות באופן כללי וחוקר גניאולוגיה במילוי: יש בו עיתונים וכתבי עת, חומר מוסיקלי ויזואלי בנושאים שונים, והתקבשות פרטית ומוסידת. אמנם החומר הגניאולוגי אינו מרווח כנושא בפני עצמו ולא נראה שייחודו לו מחשיבותה מלכתחילה, אך המסמכים הקשורים לגניאולוגיה הם רבים ועל כן נודעת חשיבות רובה לכל האוסף.

באוסף מפוזרות רשימות רבות החל משנות ה-40: חברי ידיע עם, משלמי מסים, מנויים על כתב העת, חברים המשתתפים בימי עיון, רשימות שמורות למשלו הזמנות לארועים וככנים, סניפי החברה שהוחוץ לתל אביב וחברי הסניפים, שמות בתים דפוס וחוויות ספרים אשר עזרו בהפצת כתב העת וכמו כן כתבי מכתבים ומבליחם. בתוך החומר הנוגע לקהילות שחרכו מצוירות ורשימות של מהפשי קרובים, וכן של נספים ושל ניצולים מקהילות שונות. מצאתי גם רשימת אזרחיהם וראשוניהם ל渴לה פנים בבית הנשייא (שנות ה-50), צazzi הבילויים (לקראת

החברה העברית לידע-עם' נוסדה בתל אביב בשנת 1942, במטרה לאסוף ולשמור את המסודות העממיות של עדות ישראל אשר 'בעצם ימי המלחמה' היה חשש פן יאבדו. החברה שאפה 'לובוא ב מגע עם כל העדות לשם איסוף מנהגים, תיאורי חיים, אמונה ודת, מכל ומשתה, מלובשים, אמנויותطفالות, שירה ונגינה וכו', חקר משלח ידים של בני העדה, חי הייחיד והיי הכלל, האישה והילד, בחיי תפילה ומוסדות ציבור, נימוסים, ביטוי לשון, יהסי, שכנים וכיו"ב לכינוי הפולקלור ולמחקרים, ארגון סניפים, הוצאה ספרים וכתבי עת' (מתוך סקירה קצתה על פעולות החברה ולהישגיה תש"א-תש"ז). (ראו לדין אוור מס' 1).

**החברה העברית לידע-עם
THE HEBREW FOLKLORE SOCIETY**

תל-אביב
ת. ד. 314
לכבוד

א. נ...
נתכבד בזה להסביר את תשומת ליכם לחברת העברית
לידע-עם' שמטרתה: איסוף ורישום החומר הפולקלורי
וחקרת ההווי של עמנו בארץ ובתפוצות ע"י מגע חמידי עם
כל בני העדות והישוב בארץ.

בשעה זו, כמשמעותו ירושל גהרסו, וקהילות הקודש
ונשרפו ונחרבו, חובה קדושה לנו — בני היישוב, המהווים
קבוץ גלויות של שבטי ישראל ונڌיו בארץנו — לגשת
במשנה מרץ להציג מה שנינתן עוד לzechel, ע"י רישום מפי
העם, איסוף ורישום המסורות והיצירות העממיות החולכות
ונעלמות.

בתקופה שעבודתנו קרויה ללבכם, אנו מושכים ליעזמננו
לבקשכם, שתתנו את ידכם לחברתנו ותירשםו
בה כחברים.
אל תתעלמו מפעולותינו בעם: מפי העם ולמען העם!

בכבוד רב:

פרופ' ג. סלושן ד. סופרמן מנשה מבוי
יושב-ראש סגן ייור נציג כבוד

ד"ר יו"ט לויינסקי י. צדוקני
ungan ha-mekomim la-polyklor

ר' ז'רמן על מגמות החק' לידע עם
והזירה על התרבות הארץ-ישראלית.
וואפם 5

* על פי הרצאה שניתנה בפגישת החברה הישראלית לגניאולוגיה בירושלים, בחודש יולי 2007.

האגודה לחקר הтолדות, או כפי שנקראה באנגלית Historical Genealogical Society בחודש אפריל 1944. מטרתה היה לאסוף כל מה "שלא נרשם בכתב" ומנהלה היה ד"ר קי' בל. בדו"ח, שפורסם בתום השנה הראשונה לפעלות האגודה, מוסכרים התפקידים שהארגון קיבל על עצמו: "להMRIין אתם אנשים שהיו עדין למאירועות שונות בתחום הארגונים היהודים, לעשות רשימות ולמסור לארכין של האגודה". הפעולות הרוחבה גם לרשום זיכרונות של מאירועות פסיביים, ככלומר אירופים שלא היו ממש עדין להם, אבל שמעו עליהם, "עד כמה שיש בהם עניין כלל". עוד מוסבר בדו"ח, כי האיסוף והרישום, הכולל גם סטטוגרפיה והעתקות, שולמו מכPsi דמי החבר. (ראו איזור מס' 3). אל הדוח השנתי צורפו רשימות המפרטות, בעברית וברמנית, את מצב האוסף והכלתו ביום 30 באפריל 1945.

האגודה הייתה בקשר עם ידיע ע"מ באמצעות ד"ר יום טוב ליינסקי, אשר נמנה עם עורכי היוחן לשומות, והוא קיבל פרסום חלק מן החומר שנאסף. פעולות הרישום נעשו בתיאום עם הארכין המרכזי לתולדות עם ישראל בירושלים, והעתיקים מן החומר שנרשם הועברו אליו. התיקים קשורים גם עם ארגונים דומים בארץות הברית ובאנגליה.

האגודה קיימה הרצאות, בין היתר גם בנושאים בתחום ההיסטוריה. מבין הנושאים:

הגטאפו בתוד אויב ומגראין להגירה יהודית: ד"ר ארתור פרינץ

שנתים של טיפול סוציאלי בקהילה היהודית בינה לבין שלטון הנאצים: הגבי ר"ר שורץ

היהודים בדאנציג משנת 1933 עד 1939: ד"ר ארון ליכטנשטיין

בתוך התקין של דברי האגודה שמורים גם כמה מאמרים שנאספו באותו זמן, אלה הם דברי זיכרונות בגרמניה, כתובים במכונת כתיבה על גבי נייר העתקה דקיק: **קהילה ונינה שנתיים תחת על הנאצים (1938-1940)**

**זכרון הדרבנית בהור מגילגנג
תולדות משפה אהת: ד"ר ק' בל (תל-אביב 1942)
זכרון מיי הילדות: הרמן מקובר (1897-1830)**

הרשימה האחורונה כתובה בכתב ידי עברית והיא מכילה סיפור מועזע במיוחד: **כיצד נספה שמעון דובנוב**, מורה ותלמיד. המאמר אינו חתום אך כפי הנראה נרשם מפי עד ראייה או שמיעה, ולפיו נורה ההיסטוריה היהודית בנווען 82 ברינה, ביום 1 בדצמבר 1941, ליד בניין ועד הקהילה,

הכנסים בשנים 1943 ו-1944) ומשלחת מורים שיצאה אל המלחמה מיד עם תום המלחמה.

אתרכז כאן בשלושה נושאים:

א. אגודה היסטורית-גניאולוגית שהתקיימה בתל-

אביב בשנות הארבעים

ב. תיקים המכילים זיכרונות אוטוביוגרפיים

ג. חומר משפטי מיהוד

א. על האגודה לחק' התולדות' בתל-אביב למדתי מתוך מספר הזמנות, שמצוות באחד התקים, להרצאות שנערכו בשנים 1947-1944. (ראו להלן איזור מס' 2). ההזמנות נרפסו בשתי שפות: עברית וגרמנית. ההרצאות התקיימו בתל-אביב אחת בשבוע, במקומות שונים: מועדון ברוחוב ביאליק, אולם מטבח החברים' ברוחוב פרישמן וקפה רפאל' ברוחוב רמב"ם. על פי שמות המרצה נראה כי רובם היה מבין עסקי יידע ע"מ והציגו של יוצאי גרמניה בעיון. להלן מספר כוורות הרצאות, לשם הדגמה:

תולדות משפטי — 15 דוחות: ד"ר נויפלד

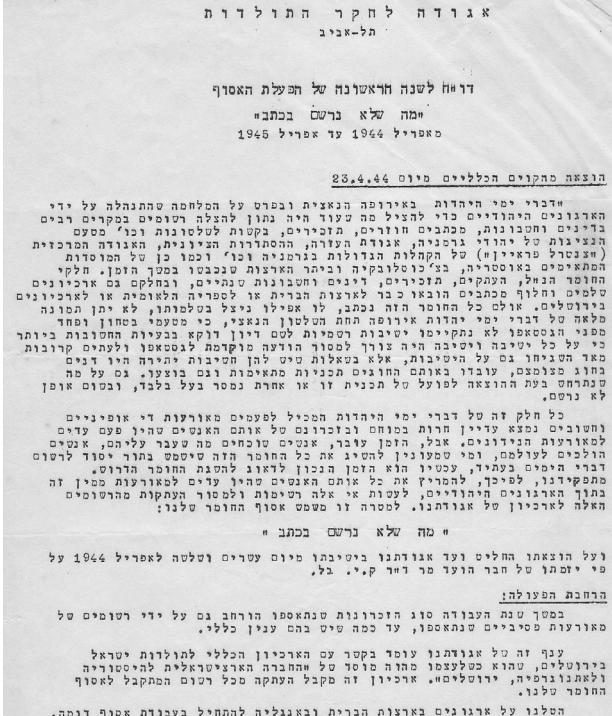
מהואספ — מה שלא נהשם בכתב: ד"ר קי' בל יהודים גרמנים באיטליה בתקופת הונסנס: ד"ר לוידיג באטו

מייכרונות ארכוני יהודי גרמניה של המילך: דרכ ב-

ברילינג

משפחת מינץ, 22 דוחות בישראל: ד"ר יוסף מינץ

את הרצאות עצמן לצערי עדין לא איתרתי.

רוח' הירקון 272.
על משפחת סימבול — קצת זיכרונות מיימים עברו: קורות
משפחה בישראל: יהודית סימבול, ספטמבר 1979.

ספר מיהודי בmino הוא העתק של פנקס מוותקים של
משפחה וורמוד מלטסורה. בספר 68 דפים מועתקים, או
מצולמים, של פנקס מוותקים שהיה ברשותה של משפחת
המוילים דורלק-וורמוד מווורמס וקרלטסורה. הספר מכיל
חומר רב, לא רק שמי, על יהי היהודים בגרמניה. החומר
הועבר לידי עם על ידי י"ש הריש מקראית ים שילד חיפה
בשנת 1965. הפנקס המקורי היה באוֹתָה העת בידי מר
רפאל וורמס מבני ברק. לא הצלחתי לבורר אם הפנקס
נדפס, אם כי נמצא התחכבות על האפשרות להדפסו על
ידי מכון ליאו בק, הפנקס כתוב עברית וגרמנית ונחלק
לשושה חלקים, על פי התקופות והמהול באוֹתָה העת.
ההקרשה בעמוד הראשון נכתבת על ידי רפאל דורלק
מורםש, הירושם את התאריך ואת הייחוס המשפטי שלו
(כפי הנראה נרשמו הדבירים מאוחר יותר, כאשר הפנקס
 עבר ביורשו אליו).

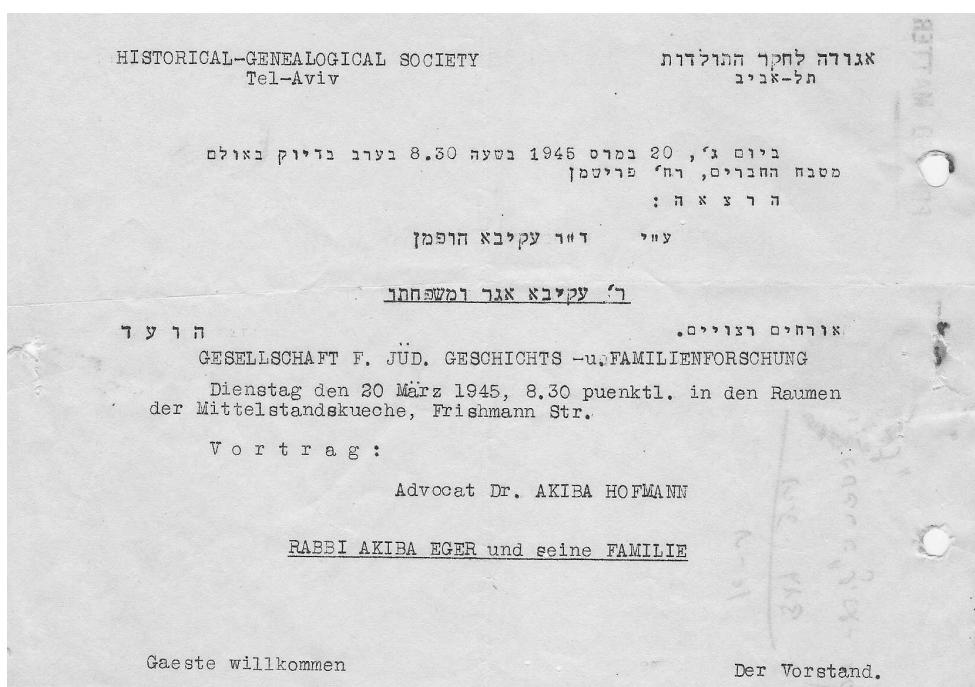
רישומי התקופה הראשונה הם של מילוט שנעשו על ידי
ברוך דורלק מווורם, אשר עבר כמושל בכל הסביבה
משנת 1764 עד 1776, בסך הכל 43 מילוט. הרישומים
כוללים את היום והחודש, שם האב ושם הסנדק, הרישום
האחרון היה של הילד אברמלי בן שמואל בלוך והסנדק
היה "גיסי ודודי אלהו דורלק".

ביחד עם הרוב הראשי זק וחבריו ועד הקהילה האחרים,
בפקודת אחד מפקדי הגטו ברינה, יהאן זיברט.

ב. אחד המפעלים החשובים שערכה חברת י"ע עם בסוף
שנות ה-60 (אולי כהמשך לפועלן האגדה לחקר
התולדות) נקרא אוצ'ויר, ראשי תיבות של
אוטוביוגרפיות, זיכרונות, כתבה ורישום. מטרת המפעל
היתה איסוף מידע על מנהגים שונים במשפחה וזכרונות
על חיי הקהילות שנכחדו. (ראו איד' מס' 4).

פעילות זו, שנעשתה במועדוני קשיים ובכתבי אבות
ברחבי הארץ, הניבה שירותים סיפוריים ווינמי זיכרונות,
המשקפים את תולדות המשפחה והקהילות. המפעל השף
מසפרים, סופרים והוגי דעת, והביא לידי ביטוי את הרצון
והצורך של האנשים, שאיש לא התעניין בכתביהם
ובזכרונותיהם קודם לכך. חלק מהחומר ראה אור מעל דפי
כתב העת ובצורת ספרונים בודדים, אך רובו עדין מהכה
לגולא. שפת הכתיבה היא בחלוקת הגדול יידיש. יש גם
דברים בעברית ובשפות שלאיות. החומר כולל רשימת
בתי האבות ודריהם, רישומות האנשים שהשתתפו
בסמינרים, וכן שירות כתבי היד שנאספו.

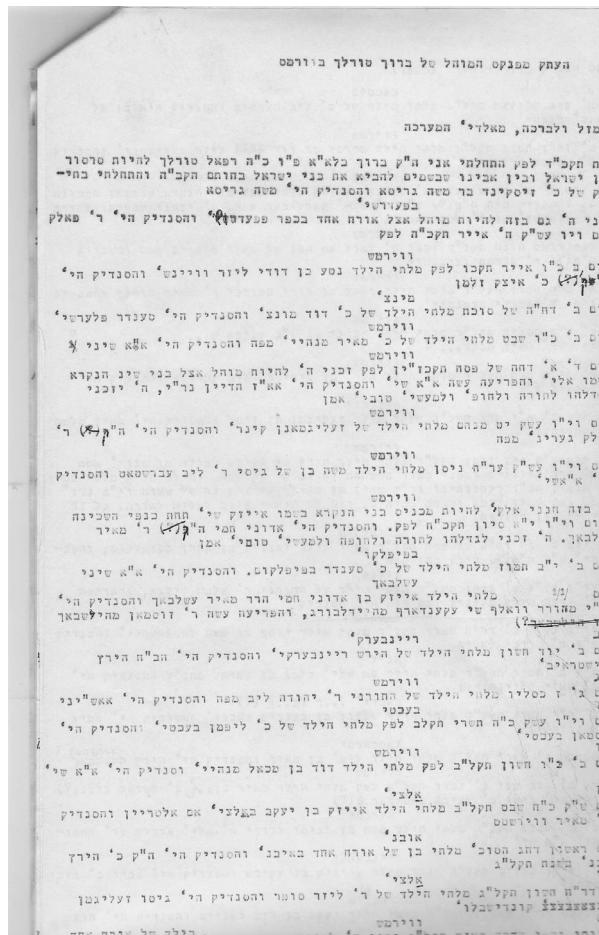
ג. חומר משפחתי — עבודות 'שורשים':
על משפחת אסולין ביפן: שמעון ולוי הכהן. מודפס.
לוד הולך ודו ב. חמשה דודות בארץ ישראל, נן ים,
טבת תש"ט (ינואר 1979); בניין אפרתי יקיר, תל-אביב,

ארכין ידע עם נמצא עתה בתהיליך מיין וסידור. אני משערת شيימצאו בו עוד אוצרות שמן הראוי יהיה לדוח עליהם.

דר חagit מטרס הצדרכה אל החברה הגניאולוגית, סנייר ירושלים, בשנותיה הראשונות. בראשית שנות ה-70 הייתה שותפה בהקמת תוכנית הלימודים לפולקלור יהודי והשווואתי באוניברסיטה העברית, בה שימשה בהוראה ובמחקרים במשך 35 שנים. כאלכינאית מוסמכת, הקימה ונידלה את ארכיאון דקרן לירושלים ואת ארכיאון ומגנוות החקלאי. כיום היא גמלאית, ומקיישה חלק מזמנה לסייע אוסף ידע עט' בספרייה הלאומית.

hagitmatta@bezeqint.net

התקופה השנייה מביאה את רשימת המילוט של אלידי סולוק, בין השנים 1787–1819. כאן נוסף מספר סיורי ורישום השנה. בסך הכל נרשמו 346 מילוט.

במהמשך הפנסק נרשמו המילוות של רפל ואורמן (לעיל), נכדו של קופמן וורמן, אחיו של אליהו. הוא החל את רישומיו בשנת 1864 ופעל במקומות הקיימים, הרשומים כך במסמך המקורי: רושאסט, מלאט, קארלווה, האגעבאך, ברוכזאל, היידאלזהים, שטרסבורג, קניגזאך ועוד. בשלב מסוים הוא התיישב בקרלסרוהה ומואז רוכב המילוות שרשם הן מאוחר זה. בסך הכל הוא מביא רישום של 865 מילוות עד שנת 1901, כולל הוא עבד כמושל במשך 37 שנים.

הספר מסתאים בראשית צאצאי המשפחה. רשימה זו הוספה, כפי הנראה, על ידי קרוביו המשפחה. (ראו איזור מס' 5).

א'ז'ר מס' 4

משפחה הנודדת, משפחת קלוץ – מיתוס, עובדות ומסקנות

אלן סטפק

מתרגם מאנגלית

ורכשה וירושומים מהארצונים בליטה, במיוחד במיוחד מהארצון בקובנו, לאחר ש קופישוק הייתה במחוז (גוברניה) של קובנו. כל זה היה לפני שמסד הנתונים הכלול של ליטה (ALD) התרחב והשיבותו עלתה.

בשנת 1999 השתתפתי בכנס השנתי של AJGS בניירווק, בזמן שהותו שם, השתמשתי בנתונים שפורסמו לא מכבר על ידי עדה גירין JewishGen וביקרתי בקרים הרובסים שלי מוריס (משה) ונחמה ולאטה, וכן אחיו בנימין ואשתו חנה ביליה, בבית העלמין וושינגטון שבינוי יורך. ארבעתם קבועים בחבלת "אנשי וילקומי" בבית העלמין. לא שמעתי לפני כן את השם וילקומי (Ukmerge)² בקשר למשפחה שלי, אך הבנתי שאם מישחו קבוע באוזר של חברת קבורה (חברה קדשא) של יוצאי מקום מסוים, יכול להיות שיש קשר.

בינתיים, אם כי בדקתי רישומות שמורות רבות מקופישוק, לא מצאתי את בניי משפחתה. תוהתי איך יתכן הדבר. לאחר כשנתיים מתסכולת למדי, קיבלתי סופ-סוף רישומה של רישומי נישואין, ובבה רישום הנישואין שהתקיימו "בן הרוחטה" שלו. זה היה רישום הנישואין בין דוד קלוץ, הראשון בקובישוק בין מובשה בן דוד קלוץ, לרשותו של שט (Shatt),³ ונחמה ולטה בת שלמה קלינג, רשותה בוואבולניק (Vabolnik = Vabalninkas).

תוהתי איך סודר השידוך זהה, ומדווע אנשיים מכפרים כה מרוחקים נסעו לקופישוק כדי להתחתן. לא עלה על דעתני כי הם עדין היו רשותם בעיירות שבוח התגוררו לפני שנים כה רבות. לא ידעת אז שההעיות שהתעורר בזיהוי עיריות אבותי עדין וחזקות מפתון.

פני כן מצאתי רשותה של דוד קלוץ (נולד בערך 1828) בן מניל מובשה, שהיא רשום בשט, אבל הוא עזב את העיר בערך 1857. פרט זה רשום בערך מפקד האוכלוסין (revision) משנת 1858, שהועלה לאינטנט בתוך מסד הנתונים (list)

יום העיון של החבורה הגניאולוגית הישראלית, שהתקיים בנובמבר 2007 בנושא נדירות המשפחות היהודיות, הודיע לי את משפחת הקרובה, משפחת סבתי מצד אבּי. אם כי יש לנו עתה מידע על שני הצדדים של המשפחה – משפחת קלוץ מצד אבּיה ומשפחה קלינג מצד אמה, שלגביהם מצאנו רישומים וחזקם למדוי' בעבר – יתרכו מאמר זה במשפחה קלוץ בלבד.

משפחהנו הייתה משפחה יהודית כפרית רגילה בליטה, ובמשך זמן רב לא הצליחו למצוא אותה ברישומים היישנים. כל מה שידענו בתחום היה שני אחיהם, מוריס ובנימין קלייש ומשפחותיהם, הגיעו לניו יורק בתחילת המאה ה-20 והתישבו בדרךמה של מנהטן – Lower East Side – שכונה מקובלת על הרבה יהודים שעלה הגעהו. מוריס היה רבי-סבי, והמשפחה "ידעאה" כי הוא ואחיו הגיעו מהעיר קופישוק (Kupiskis). בנקודה מסוימת בensus בין ליטא וארצות הברית שינה כל אחד מבני המשפחה את שמו מקלוץ לקליש, שנראה בגלל הקונוטציות השליליות של המילה ביידיש. סבתاي אמרה שהיא שינתה את שמה "ברגע שרגליה עזבו את האוניה". אני יודעת אם השינוי אושר באופן חוקי או שפשוט התקבל זהה פקטו.

בשנת 1977 בערך, באה גב' מאשה גראניבורום לארגן יוצאי ארצות הברית וקנדה בתל אביב, שם עבדתי כמתנדבת. מאשה נתנה שם הרצאה על ספרה על יהודי ליטא. קניתי את הספר, ובעתיפתו הפנימית מצאתי מפה של ליטא, שכלה גם נספח וגם מדריך לשמות המקבילים – יהודים וליטאים – של הערים והעיירות. חמש דקוט לאחד קניתי הספר, מצאתי את קופישוק שלו.¹

לא עבר זמן רב, ומצאתי ב-www.jewishgen.org קבוצת מחקר של קופישוק, וכן אתר אינטרטנט מיוחד שבראשו עמדה אין ריבנוביין. הקבוצה החליפה מידע על מקורות

1. קופישוק מミינקה לאורך הנהר קוֹיֶה, ובשנת 1897 היו בה 2661 יהודים, שהיוו 71 אחוזים מהאוכלוסייה. על אף המספר הקטן, זו הייתה קהילה חזקה, והיו בה גם חסידיים וגם מתנגדים.

2. וילקומי היא עיר גודלה יותר ובירת המחוז, וב עבר היו בה חי תרבויות וחינוך יהודים עשירים, הן דתיים והן חילוניים. בשנתה ה-1880 היו כה כ-10,000 תושבים יהודים, אך מספר הצטמצם במשך הזמן. על פי הספר הצלטץ במשך הזמן, *Where Once We Walked* העומד אן ריבנוביין. ההילפה השנייה מזכירה מלחמת העולם השנייה 1938-1945.

3. שט (Seta) היא כפר הנמצא בין וילקומי וקיידן (Keidan) והוא כפר המבודד, וחזק מודרכים סלולים, סבל במאה ה-19 משליפות הרסניות. בית העלמין, שבו היו קבועים ובנים חשובים, נהרס לחולstein בתקופת השלטון הסובייטי ובמקומו נבנה קולחן. עתה גם הקולחן הוא הרוס ועוזב. בשנת 1897 היו בשט 1670 תושבים, ובתוכם 1135 (68%) יהודים.

לهم בני דודים בארץות הברית. לא היה לי מושג מה הייתה הקרבה המשפחתייה בינינו. השתמשתי ברשימת הכתובות של אבי מלפני שנים רבות ושלחתי מכתבים למספר מקומות ברוחבי העולם. תשובה חשובה מאוד קיבלתי מליליאן ארוןסון מירשלים. תשובה זו פתחה שורה שלמה של אפשרויות התקשורות.ليلיאן הפתיעה אותי כאשר ספירה לי כי סבָתָה לאה קלוץ, אחות של מובשה ובנימין, ובילה אברהם (הרובץ) ווילק היגרו לדרום אפריקה מואודוקלה (Vadukla), מוקמת לא רחוק מפוניבז', שם למד בנים יעקב בישיבה. אברהם הוריבן شيئا, כפי הנראה, את שמו לוילק כדי להימנע מגיסוס לצבא. חיפשתי ברשומות של *Shtetlseeker* ב-Where Once We Walked JewishGen וכן בספר *Where Once We Walked* שהתקיים ב-2003 בוושינגטון שברצות הברית, פגשתי את ויטאל גירסיט (Gircyte) מהארצין המחווי בקובנו וממנו למדתי כי אין קבוצת רישומים מן הכהר ואודוקלי.

בכנס הבינלאומי של IAJGS שהתקיים ב-2003 בוושינגטון שברצות הברית, פגשתי את ויטאל גירסיט (Gircyte) מהארצין המחווי בקובנו וממנו למדתי כי אין כל רישומים מן הכהר ואודוקלי. כאשר חזרתי ממטי לליטא, חיכתה לי הפתעה. בן משפחתי ווילק, דוד בקר, הגר בנירגורי, שלח לי קלוטה ועליה זיכרונות המשפחה מלפני שנים רבות. קרוב משפחתי שלו קיבל את מכתביו והעביר אותו לדוד. הוא זכר את משפחתי משנות ה-20 של המאה העשורים בניו-יורק ואיפלו זכר את היום שבו רבי-סתמי נחמה ולאתה נפטרה פתאום מתפרק לב, בשנת 1921. דוד הזכיר שהוא ערך ביקור אצל המשפחה ב-Oudtshoorn, דרום אפריקה, והוא מופיע בגלות ממצבת סבתו, לאה וילק, כי שם הנערים שלה היה קלוץ ולא קאליש. הוא הזכיר ובאים מבני משפחת קלוץ, אבל כולם קראו לעצם קאליש.

דרום אפריקה
משפחתי ווילק עזבה את ליטא בתחילת המאה ה-20. חלק מבני המשפחה היגרו ישר לדרום אפריקה, אחרים היגרו לארכוזות הברית ועברו אחורי כן לדרום אפריקה. שתי האחיות נשאוו בארצות הברית, אם כי גם הן ובעליהם שקלו את האפשרות לעבר לדרום אפריקה, שם היו להן ארבעה אחיהם. על אף המרחק הגדול, שרמו משפחות ווילק בדרום אפריקה ובארצות הברית על קשר, ולעתים גם ביקרו זו אצל

הכולל של ליטא שב-JewishGen. דוד קלוץ היה שמו של רברבר-סבי. עד לגילוי רישום הנישואין הנזכר לא ניתן היה לקשור אותו עם דוד זה, שמצוותי בקובישוק. מהרשומה הקדומה ביותר שבה מוזכרת המשפחה, מתברר שם עזבו את עירית אבותיהם כבר קודם. בעדכן הקודם של המפקד בשאט מ-1846 לא מוזכר דוד קלוץ או משפחתו.

עם גילוי הקשר עם שאט, התקשרתי עם עדה גrin מפרויקט בתי העלמיין, יי'ר' קבוצת המחק של שאט. היא הודיעה לי כי יש מעט מאוד רישומים מהעיריה. נוסף למספר עדכוני מפקדים, קיימת רשימה חשובה של אנשים שלא היה ביכולתם לשלם מס, מפני שהו עניים או, ברוב המקרים, מפני שעזבו את העיריה. רוב בני משפחת קלוץ משאט עברו ליוונאבה (Jonava), אבל כנראה שאבותיהם לא היו בINY. בעוררת הרשות המעטת שהו ל' הצלחתם להרכיב עץ משפחה של רבים מבני משפחת קלוץ משאט ומיעונאבה עד למלחמת העולם הראשונה.

בחדוגה מצאתי רישומים נוספים מקובישוק. מצאתי את הלילות של שני הילדים הצעירים של מובשה ונחמה זלאטה — שלומשה/סליה (Shlomshe/Celia) ב-1905 ושלום/סאם ב-1906, שניהם בקובישוק. אם כי היו שיש אחים מבוגרים יותר, מדוע היו רשומים רק שני הצעירים? אין רבינוביץ' שלחה לי רשימת פטריות בקובישוק מתחילה המאה ה-20, שכלה את פשה קלוץ, אשרו של דוד. מאוחר שידעתי ששמה של אשתו של דוד היה פשה, הנחתי שזו אותה פשה. נראה לי כי זו הייתה הנהה בטוחה, כי מלבד המשפחה של לי אין רישומים אחרים של קלוץ בקובישוק.

הנהה השניה היא שזמנן מה לאחר מותו של בעל דוד, עברה פשה לגרוד עם בנה וכלהה, מובשה ונחמה זלאטה. פשה נולדה ב-1825 ונפטרה ב-24 בדצמבר 1907, "מיצקה" על פי הירושם. לפי הידיעה שיש לי, נולד ב-1886 בערך הנכד הבכור של דוד, גם הוא קרי דוד.

בשנת 2002 נסענו, בעלי ואני, לליטא בקבוצת המסע של הווארד מרגול (Howard Margol). ביקרנו בעיירות שמצוותי במהלך מחקר. לא מצאנו דבר הקשור לשירותים למשפחתי, שזבזה את איזופה בתחילת המאה ה-20, חוות מתמונה הבית שהוא שיך בעבר למשפחת קלוץ, בתקולם יש. את הבית עצמו לא מצאנו, מאחר שבתי העץ הישנים לא עמדו בתלות הזמן.

לפני שנסענו לקובישוק, ניסיתי ליצור קשר עם עוד ענף של משפחת קלוץ, שאבותיו היגרו לדרום אפריקה ושהיו

4. ואודוקלי (Vadokliai) הוא כפר הנמצא דרומית-מערבית לקובישוק, לא רוחק מהעיריה המוכרת לעיל. ב-1850 היה בה שבעה בתים יהודים ופונדק אחד. על פי פנקס הקהילות של ליטא, היה בה ב-1923 79 יהודים.

המברוגרים: הם נולדו בחוות, ולא בעיר, וכנראה לא היה ארכין מסודר במקום נידח כזה. אחות אחרת של מובשה ובנימין, חנה, היגרה לשיקAGO, אבל מאוחר שאיני יודעת את שם משפחתה, לא הצלחתי להתחקות אחריה עקבות משפחתה.

בסיום: מארבעה אחים שנולדו באמצע המאה ה-19, אנו מוצאים אחד בקופישק, אחד בוואודוקלה, אחד בוילקומייד והרביעי לא ידוע. אנחנו לא יודעים אם המשפחה לפני שעברו לשאט. יש לשער שבני המשפחה עברו מעיר לעיר, בתקופה לשפר את מצבם הכלכלי. מאוחר יותר עברו שני אחים לניו יורק, אחות אחת לדרום אפריקה והאחות האחרת לשיקAGO. בארץות הברית המשיכה המשפחה בנדודיה, בעיקר לקליפורניה. כאשר אבי חזר משירותו הצבאי במהלך העולם השני, התישבו הורי בהנטינגטון (Huntington), אינדיאנה.

ישראל

אחד הפרקים המעניינים ביותר בתחום משפחתי הוא סיפורו הקשור שלהם עם ישראל. הראשון היה בן-צ'יון אהרוןsson, רופא שהתנדב במסגרת המחל' במלחמות העצמאויות ב-1948 והוזר לדרום אפריקה. באמצעות הד-60 של המאה ה-20 ד"ר בן-צ'יון וליליאן (וילק) אהרוןsson עלו לארץ וגדלו את ילדיהם כאן. דודו נורמן גולדנברג היה בין מיסידי הקיבוץ סאסא בגליל העליון, ב-1948. הם חזרו לארצו הברית (מסצ'וסטס) ב-1950, אבל נורמן חי בקביעות בארץ מאז 1975.

משה גנות (גנודץ) בא לישראל ב-1967 מאזור ניו יורק, יחד עם אשתו יהודית הם עברו ליישוב אלעד בגוש עציון, זמן קצר אחרי הקמת היישוב. גם אחרים התישבו בישראל וייתכן שגם אחד היה בישראל יותר צעירים של משפחת קלוֹן אשר בכל מקום אחר בעולם.

אלן סטפק (Ellen Stepak), חברה בסניף ת"א של החברה הגניאולוגית הישראלית (IGS), היא 39 שנים בארץ. היא חוקרת את שורשי משפחתה במשך 13 שנים. היא נולדה בעיל Huntington במדינת אינדיאנה, ארה"ב, ולמדה באוניברסיטת ייסקונסן. אבותה דיגנו לאראה"ב מזור הסה-קאסל שבגראמיה, מפולין (לודג', וולחין — אוז' קומנץ, פינסק), ומקופישוק שבבלטיה.

וז. העיר שבה התגוררו בדורות אפריקה מעניתה כשלעצמה, והיא הפכה ל'בירת העולם' בתחום המסחר בוניות ענן וקרובי המשפחה שלו היו מעורבים במסחר הנזוטה. העיר קיבלה את הכינוי "ירושלים הקטנה של דרום אפריקה". לאחר מלחמת העולם הראשונה ירד הביקוש לנזוטה ענן, דבר שגרם לבני המשפחה האחרים בארצות הברית, ששלקו לעבור לדרום אפריקה, לשנות את דעתם.

וילקומייד

זמן קצר לאחר שחזרתי מליטא, קיבלתי דואר אלקטרוני מהווארד מרגול, ששאל אם בנימין, בנו של דוד קלוני, שלפי עדכון המפקד מ-1897 חי בווילקומייד, עשוי להיות קרוב משפחה של. במפקד היו רשומים שבעה ילדים, ששמותיהם לא היו ידועים לי קודם כל השנים האלה, בנימין עדין היה רשום בשאט. במפקד של 1897 בליטה רשום שמו של דוד חנה ביליה בת מאייר ליפמן הוא וילקומייד. והנה סוף-סוף מצאתי את הקשר לוילקומייד. על בנימין רשום שהוא נולד בוואודוקלה. כתבתי לארכין בתקופה שם יוכל לעוזר לי לקובע אם שם המקיים היה Vidukle או Vadokli. נראה בכל תשוכתם הייתה שאי אפשר לדעת זאת היום. נראה בכל זאת שהדבר מאשר את הנחתה שהמשפחה עזבה את שאט ועברה לוואודוקלי. בנימין נולד בין 1855 ו-1859. בראשונה האוכלוסין של שמצאתו אותם בארץות הברית, במפקד האוכלוסין של 1920, בנימין ואשתו רשומים רק עם בתם הצעירה הלן, שנולדה בערך ב-1903. יתכן שהיא עוד לידות בין שבעת הילדים הראשונים ובין הלן.

קרובי משפחה בכפר

זמן מה לאחר מכן, מצאתי במסד הנתונים של ליטא רשומה של משפחה בשם קָלֶץ, בערך מפקד משנת 1898, בתוך רשימת משפחות שהיו מחוץ לערים. משנת 1894 הם חיו בחוות שנקראה פורקה (Pozerka), מזרחה לוואבלניק וצפונית לקופישוק. לפי כל הרישומים, זו הייתה המשפחה של. האב היה מובש, האם נחמה ורבעת ילדיהם הראשונים היו דוד, מנדל, לאה ודינה. הנחתה בביתהן שזה היה מקום הולדתה של סבתה דינה, לאחר ששנתה הולדתה היא 1896 או 1897. עתה היה לי הסבר משוער מדוע לא נמצא רישומי לידה של האחים

בית העלמין היהודי בעיר ניש Nis – סרביה

לאה גדליה

ואולי אפילו הוא עצמו. הסמלים המיווחדים על גבי הממצאות צולמו ונחקרים במחקרה לאמנות יהודית באוניברסיטה העברית על ידי החוקר איבן צרשנס (Ivan Cersnjes). סמל הנחש, מבין הסמלים המופיעים על הממצאות, הוא הסמל היחיד הנחקר עתה.

לפי כל קנה מידה היסטורי ותיאורתי בית הקברות היהודי בניש היה ראוי לביקור.

לצערנו, לפני כחמשים שנה הציף שיטפון את העיר ומוצת העיר נאלצה לפנות את הצוענים מהיישוב הזמני שלהם לאורך נהר. חסרי כל, הם החלו להתיישב בתוך בית הקברות היהודי. כ-130 משפחות של נזודים החלו בונים בתים סביב הקברים ומעליהם, בעוד חלק מרווח יותר שימש להם אתר פסולת ושירותים ציבוריים.

קברו של ר' נפתלי רחמים גדליה שימש שולחן אוכל עשוי שיש...

עשרות שנים לא טיפלו בבעיה, עד שבשנת 2003 התגיסה גב' יסמינה ציריך (Jasmina Ceric), נשיאת הקהילה בת 40 התושבים, וקיבלה על עצמה לטפל בשיקום בית העלמין. הדבר התאפשר הודות לתרומה נדיבת של דר' אלפרד באדר (Alfred Bader) ממילוקי שכאריות הברית, סייע פעיל של מנהל ארגון הגזינט האזרחי מר יהיאל בר חיים ועוזרו של מר פאול פולנסקי (Paul Polansky), פעל למען זכויות הצוענים, שדגג לכך שיטפלו בבעיה באופן הומני.

התושבים שפונו קיבלו פיצוי כספי ואף גויסו לעזרה בשכר בנייה ושיקום בית העלמין. במשך 43 ימים, בעבודה של שמונה שעות ביום, הוציאו הצוענים, בסיעו חילים סרבים, 200 טון פסולת.

הארונות היא שדווקא מגורי הצוענים במקום גרכו לשימור בית העלמין שכן הקברים לא נשדרו ולא נעשה בהם שימוש כחומר בניין. עד כמה שזה נשמע מוזר, בתוי הצוענים שמרו, תחת מעטה כבד של פסולת, אוצרות אשר עומדים כיום לרשות החוקרים המנוסים לגלות את סודות בית העלמין של ניש.

מכל הקהילה היהודית המפוארת של העיר ניש נותרו יהודים כמספר האכבות של יד אחת, ורק בית העלמין הגדל והמושקם מהווה עדות בודדת לשלווש מאות השנים של פעילות קהילתית רבת-עשייה.

העיר ניש ברפובליקה הסרבית שוכנת על גDOT הנהר נישאווה (Nisava) כ-230 ק"מ דרומית לבגדאד. זה עיר עתיקה יומין ובה נולד בשנת 247 לספירה הקיסר קונסטנטין המכונה "הגדול", מייסדה של האימפריה הרומית המודחית היא ביזנטון, והנוצרי הראשון שעמד בראש האימפריה.

בשנת 1428, כאשר ניש נכבשה על ידי העות'מאנים, היא לא הייתה אלא כפר קטן ורוק במאה ה-17 היא מזכrita לראשונה בכתביהם כעי. על פי חזה סווישטוב (Svishtov), שנחתם בשנת 1791 בין יוזף השני קיסר אוסטריה ובין וסיה הצארית לחלוקת האימפריה העות'מאנית, נשרה ניש בתחום האימפריה העות'מאנית עד 1877, עת נכבשה על ידי הסרבים.

הקהילה היהודית בעיר הייתה ספרדיית טיפוסית, המורכبة מענפי הפוורה הספרדיים בבלקנים שנדרו מהקליה הדורותיים של הקיסרות החל מהמאה ה-17. בית הכנסת הראשון נבנה בשנת 1695 ומעט אחריו הוקם בית העלמין היהודי.

בשנת 1878 ישבו בניש 900 משפחות יהודיות שהיוו כשבעה אחוזים מהאוכלוסייה. ב-1931 ישבו בה 376 משפחות יהודיות שהיוו 1.06% מכל האוכלוסייה. ב-1941 הושמדה הקהילה היהודית כולה במקום בשם בובאן (Bubanj).

המשפחות שפעלו במוסדות הקהילה היהודית היו: מנדריל, וינטורה, אלקלעי, לוי, קאפן (Kapon), ברוך, גרשון, וארת, חזק, טוביה (Kapon), צלבנוביץ (Chebebonovic), אלגיאם (Aladjem), ברכה, קונגפינו, ניסים, נהמיאס, גאי, אבן-שורם (Karon), אלפנדרי, גדליה, עלי (Eli), רחמים, אדניה, בוקיש (Bukish), אשכנזי, מושץ, אלמוסלינו, איסקוביץ, מבורך ואלזר.

הקשר שלו לניש הוא: בשנת 1756 הוכתר כבנה של ניש רחמים נפתלי גדליה (Rahamim Naftali Gedalia) שעלה קברו כתוב: **הלב הכלול של ניש, נפטר לבית עולם ב'י'ט בתשרי 5541/1 ספטמבר 1780**. רבי רחמים נפתלי הוא אחד מאבותיו של איש.

בית העלמין היהודי בניש הוא אחד החשובים והמיוחדים באוזר שכן לסמלים שנמצאו על הממצאות העתיקות אין אותן בכל העולם כולם. סיפורים עממיים הצביעו על האפשרות שנטמנו בו מקובלים ממשפחת שבתאי צבי

1. מתוך פנקס קהילות יוגוסלביה עמ' 198.

<http://www.international.icomos.org/risk/2004/serbia2004.pdf>

הארכין הציוני המרכזי, תיקם: Z 3/976, Z 7-336

לאה כבר גדליה היא לית' ישראל 1953, בעלת תואר ד"ר לפילוסופיה מן האוניברסיטה העברית 2004. היא חוקת את משפחות אלנברג, שרכ ודרפל מבקבינה, משפחות הבר-아버, הוונשטיין ושותען מומניה, ומשפחות גדליה, מנדייל, יינברג ובלומנשטיוק מסביבה והונגריה.

ביבליוגרפיה ומקורות

פנס הקהילות. יוגוסלביה, עורך ע"י צבי לוקר. ירושלים, יד ושם, 1988.

Lebl, Z. Do "konacnog Resenja" Jevrei u Srbiji. Beograd, 2002. (Serbian) [The Jews of Serbia]

Jevreski Kalendar 5743. Beograd, Savez Jevrejskih Opstina. 1982-83 (Serbian) [Jewish Calendar]

חקר שורשים משפחתיים בקרקוב

יעקב לאוד שיין

המקורות העיקריים לחקר שורשים משפחתיים. בהתאם לחוק, במשך 100 השנים הראשונות לישומן נשמרו התעדות במשרד הפנים ואחר כן הן מועברות לארכון האורי.

משרד הפנים בקרקוב (Urząd Stanu Cywilnego) נמצא ברחוב Lubelska מס' 27 ואילו הארכון העירוני ברוחוב Sienna מס' 16. לאחר שהקיים בפולין חוק חיסין מידע עד ל-100 שנים, ניתן לקבל מידע משרד הפנים ישירות ורק לקרובים מדורגה ראשונה. מידע מהארכון ניתן ללא הגבלה וגם מאתר האינטרנט, כגון JRI-Poland .<http://www.jewishgen.org>. באתר זה מפותחות של תעודות לדידה/נישואים/פטירה לפני שנת 1905, ככלומר בעיקר מהמאה ה-19.

מקור חשוב נוספת הוא מפקדי האוכלוסין (census) והראשונים שנמצאו בקרקוב הם מהשנים 1790 ו-1795. ניתן לראות את הפירוט באתר האינטרנט של קרקוב:

<http://www.shtetlinks.jewishgen.org/krakow/default.asp>

וכן באתר האינטרנט של דן הרשברג, שיש בו מנווע חיפוש חוק:

<http://www.ics.edu/~dan/genealogy/Krakow/search.html>

רשומים שונים נספחים לגבי יהודי קראוב ניתן לראות באתר האינטרנט "שורשים" שכותבתו: .<http://www.shoreshim.org>

מידע רב על הנספחים בשואה ניתן למצוא באתר האינטרנט של יד ושם (חיפוש לפי שם משפחה או שם

לאחרונה צינו 700 שנים להיליה היהודית בקרקוב. לבים מתנו שורשים משפחתיים בני שנים רבים בעיר ובכפרים בסביבתה, ואני אישית הצלחתני לבנות עץ משפחה בקרקוב החל משנה 1690. במסגרת זאת אנסה לתרום מניטוני בתחום זה ולהלך עם הקוראים את עיקרי המידע שאספתי במשך עבודה.

חקר שורי משפחתי לדורותיה התבפס בעיקר על מסמכים המצוים בקרקוב עצמה ובסביבה — משרד הפנים ובארכיוונים. חלק מהמידע מתפרק ביום גם באתרם השונים באינטרנט. המחקר התאפשר בעיקר מתחילת המאה ה-19, שהרי לפני כן לרוב היהודים לא היו שמות משפחה, והם היו ידועים בשם הפרט ושם האב (patronymic). רק לאנשים מסוימים היו שמות משפחה גם לפני כן, בעיקר משפחות רבניים ותיקות ומפורסמות, כגון רפפורט או קצנאלובוגן, או מנהיגי הקהילה. התמול מזלי ואחד מאבותי, משה ברזיבקה, (Braciejowka) היה מראשי הקהילה היהודית בקרקוב באמצע המאה ה-18 והוא לו שם משפחה. הוא גם הוכר בספר של מאיר בלאן על תולדות יהודי קראוב. דבר זה אפשר לי להציג במחקרים עד לשנת 1690.

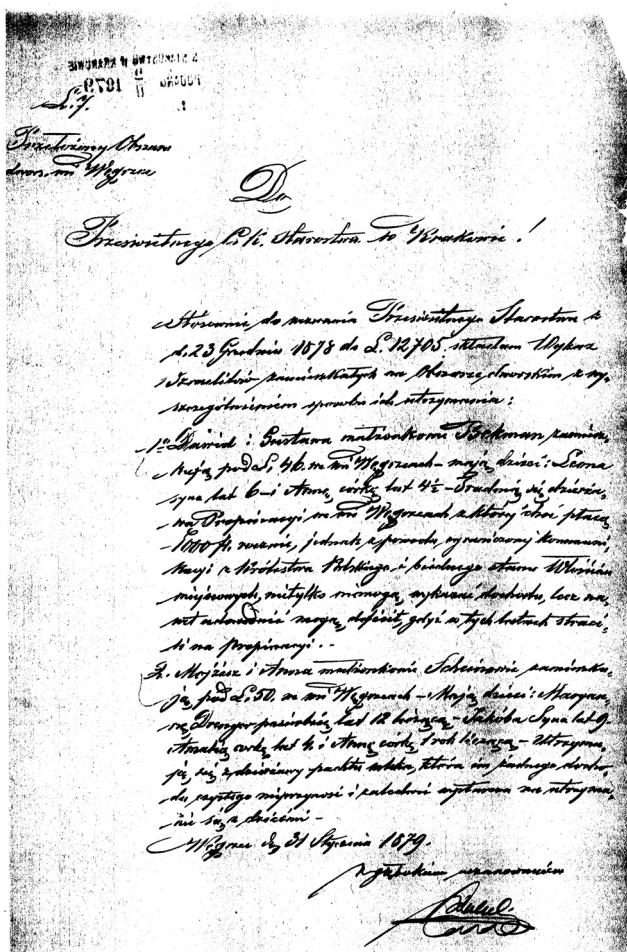
מצב זה, של הדעד שמות משפחה, שוניה על ידי נפוליאון בונפרטה. מציאות אנשים רבים בעלי אותו שם הקשתה מאוד את גביה המשמים ואת הגוים לצבא. בשנת 1808 פורסם "הקודקס הנפוליאוני" אשר, בין היתר, כפה על היהודים לבחור שמות משפחה ולהירשם במשרד הפנים בלבד, בניושים, בגירושים, ובפטירה. שיטה זו הונגה בכל אירופה וגם נהוגה כיום בישראל. על כן מהוות העדויות הלידת, הנישואים/גירושים והפטירה את אחד

4. תעודה הפטירה של רבי-סבṭא של' ריזל ונדרר משנת 1914 בכפר Mogilany ליד קרוקוב. התעודה נמצאה במשרד הפנים בקרקוב.

5. רישום מגטו קרוקוב בשנת 1940 של קרוב משפחה, לאון ברצ'יבסקי. התעודה נמצאה במוזיאון היהודי בוורשה.

יעקב לאוד נולד בפולין ועלה עם משפחתו לארץ בשנת 1957. הוא בעל תואר ראשון בכלכלה ותואר שני במנהל עסקים מאוניברסיטת תל אביב. הוא עסוק בגיניאלוגיה משנת 1987 וחבר בסניף תל אביב של החברה הגיניאולוגית הישראלית. הוא חוקר את תולדות משפחתו בפולין, אוקראינה ואוסטריה ואת תולדות משפחת ד'יעיתו בליטא ובלורוסיה.

lond@internet-zahav.net

תעודה מס' 2

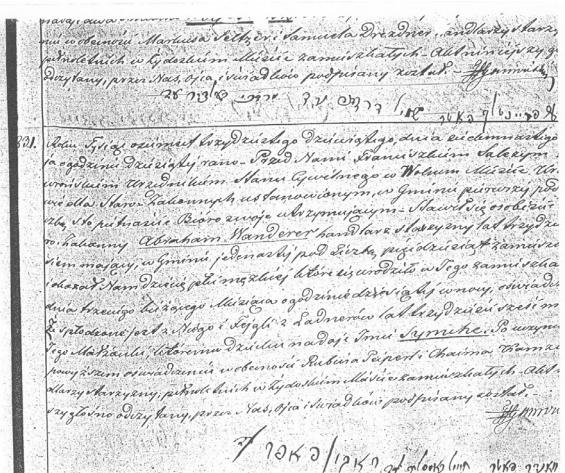
מקום) וכן במוזיאון היהודי בוורשה, שבו ניתן למצוא בין היתר את הרישום של היהודי גטו קרוקוב, שעשו הגרנים בשנת 1940. התעודות כוללות גם את תמונות האגושים. כמו כן מצויים במוזיאון מפקדי אוכלוסין קרוקוב והכפרים באזור.

להלן כמה תעודות שמצאתו לגבי משפחתי, המדגימות את האפשרויות:

1. תעודה הלידה של רבי-סבṭא של', שמחה ונדרו (Wanderer) שנולד בשנת 1839 בקרקוב. התעודה נמצאה בארכיוון בקרקוב. אביו אברהם ונדרר חתום על התעודה בעברית.

2. מפקד האוכלוסין של המשפחות היהודיות בשנת 1879 בכפר Wegrzce ליד קרוקוב. משפחה מס' 2 היא המשפחה של הרבי-סבṭא השני של', משה שני. התעודה נמצאה במוזיאון היהודי בוורשה.

3. תעודה הנישואים של הסבים של יעקב שני ושרה מינדל ונדרד משנת 1897 ב-Kłosno ליד ויליצקה (Wieliczka). התעודה נמצאה במשרד הפנים בויליצקה בשנתה ה-90 של המאה ה-20 וכעת היא נמצאת בארכיוון בקרקוב.

תעודה מס' 1

**שמות אבותינו
שני סיפורים קטנים משבוע אחד
ישראל פיקולץ**

הסבירתי שלא ידעת שזו מהות החקירה וביקשתי שישלים
לי פרטם על שאר בני המשפחה.

ויהי באותו שבוע ממש

בן דוד גיס בארצות הברית נהרג כאשר נ hutת לא זהירה
פגעה באופנו שלו. אשתו בבית חולים במצב קשה. גם
צעיר ממי שמנונה עשרה שנה (כמו שאביו צער
בשנונה עשרה שנה מאבי – הם בני דודים ראשונים), כך
שלא כל כך הכרתיו אותו אישית. ובעצם בכלל לא הכרת
אותן, כי נפגשנו אליו פעמי אחת מאז שעזב את העיר
בגיל תשע עשרה. גיס הגיע עם משפחתו לויאזיאנה, שם
חי ונפטר. ביןitemים דיברתו פעםם עם אשתו בבית
החולים – יותר ממה שדרתית אותו משך ארבעים השנים
האחרונות.

יוסף פיקולץ (לא קשור לה שבטיור הראשון) חי
בסקאלאט והוא מריאני בני פיקולץ הדודים לנו שם. הוא
נפטר בשנת 1862 בגיל שבעים ושמונה ומרישום הפטירה
למדנו שמו המלא היה יצחק יוסף. סמוך לאחר פטירתו,
נולדו במשפחה שני תינוקות שנקרו י扎ק יוסף וב-1879
נולד עוד אחד. לא ידועים לנו פרטים על שני הראשונים, אבל
השלישי הגיע לארצות הברית וצאצאיו כלל לא ידעו שמו
יצחק יוסף. מתברר שהוא – כמו זה שעל שמו נקרא –
השתמש בשם יוסף בלבד. אחרים שנקרו על שם אותו יוסף
מקורי נקרו גם הם יוסף כי ככל הנראה הצאאים הרחוקים
יותר לא ידעו על השם יצחק כלל.

לא ידועים לנו שמות הוריה של הסבתא של סבי, אבל אני
חוsbש שאביה היה אותו יצחק יוסף המקורי.

בשנת 1890 נולד בגליציה עוד יצחק יוסף. שני אחיו
הצעירים היו ר' זאב (סבו של גים) ומנדל (סבי של). הכרת
היטב את הדוד ג'ז ואף ידענו שמו יצחק. אך גם
מופיע השם על מצתו. אבל גם הוא היה בעצם יצחק
יוסף וגם אצלו השם השני, יוסף, הפך לעיקר, אם כי
במקרה שלו גם השם יצחק נשמר. הדוד ג'ז נפטר בשנת
1965 ומספר焯שים לאחר מכן בא לעולם הבן האחרון של
דורנו – יוסף יצחק, ובאנגלית ג'ים ג'וזף, המכונה גים.

שמות אבותינו

שמות כפולים נוטים "להתקלקל" במהלך הדורות וכਮובן
השואה המונית את מספר הצאאים, כך שגים הוא עתה
האחרון שנשא את השם המלא של יוסף המקורי. אני
מקווה שהוא רק לעת עתה.

והיה בחודש חשוון תשס"ה

במהלך הערב – ואני עסוק באף ואחד דברים – התקשר
אל מלונדון אדם צער שהודהה כחתו של אחד מצאצאי
משפחה פיקולץ. המשפחה המוסימת מוכרת לי, אם כי
אין לי קשר ישיר אותם. האיש ביקש לבקר פרטם על האתר
המשפחתי שבניתו ובקש שאכזב אותו למדור המתאים.
בלי לשאל הרבה – הרוי יש עוד אלף דברים לעשות –
עניתי לו ושבחת מהענין, מבלי לבור אפיו את שם
האיש ולמי הוא נשוי.

משפחה זו היא מצאצאי יוסף בן יוחנן פישל פיקולץ
מסcolaה שבמודוח גליציה. יוסף נולד בסביבות 1865 ואשתו
הייתה רייזל לנגנאואר מרכיבני, לזוג נולדו עשרה ילדים,
חמשה מהם הגיעו לבגרות ויש לי פרטם על צאצאיהם
ההווים היום. פרטים אלה לא מעודכנים, ובעצם לא היו
מעודכנים כשקיבלו אוחם לפני שבע שנים. אבל
לפי השמות שיש לי, ליוסף יש 227 צאצאים מחמשת
ילדיו. חלק מלה נשאו את השם פיקולץ, וחלק
 לנגנאואר.

ליוסף ורייזל היה בן בשם אברהם חיים לנגנאואר, הקבר
ברעננה, שעם חמתת ילדיו (ארבעה מהם בחיים) יש לו
ולשתו הינה 153 צאצאים. לבתם השניה שבעה ילדים
ולפי הרישום שלי שישים ושמונה צאצאים, אבל כאמור
הרישום שלי מעודכן ומשפחות אלו מkapvidot
מאוד על מצוות פרו ורבו.

בימים שישי, פחות משעותיים לפני כניסה השבת, התקשר
אל מלונדון הבן השלישי של אותה בת שנייה, והוא
כאמור בזינין יוסף פיקולץ. "חטני דבר אתך השבועון",
הוא פתח באנגלית והמשיך לנשות לבקר את פרטם על
שורשי המשפחה, ובמיוחד שמה ומועד פטירתה של אמה
של רייזל לנגנאואר. לא היו לי פרטים זמינים אבל עד
כניסת השבת מצאתי את שמות הוריה ושליחתי לו.
במוצאי שבת, המשכתי במלאה ושליחתי לו פרטם
נוספים על משפחת לנגנאואר, כולל דברים שעמדו בסתירה
לדברים שהודיעו בעבר על ידי אחרים.

בימים ראשון בבורק קיבלתי דואר מלונדון, ובו איש מודיעע
לי שאין צורך בפרטים נוספים, כי בתו וחתנו החליטו
לקרא枉 לבתם והודשה רחל, על שם אמאמה של הסבתא
הנויות. שם זה דילג אףוא על חמשה דורות ונחת על
תינוקת בלונדון בדור השישי. איחרתי לו מזל טוב,

חציו שם מצד האב להחצי שם מצד האם. ובכל זאת, יש עוד כאשר שמותנו להרחיק שישה דורות לאחר מכן כדי להביאו שם מן האבות והאמות. ואולי הם חשובים שמכבדים את מי שנפטר זה עתה, אבל בעצם מנצחים שם לפני חמישה דורות נוספים.

היום פחות מקפידים על שמות אבותינו. לא אוהבים את השמות הישנים, ולא מכיריהם בערך של העברת השמות מדור לדור. חלק מסתפקים בשם בעל משמעות דומה, או צליל דומה, או אותן ראיונות זהה. או ש"משיחיים" את השם היישן כשם שני, אחרי שם מסווג חדש; או שמצרפים

על שמות המשפחה של ראש העיר ירושלים

חנן לפופרט *

בגליציה המזרחית, שהיתה בשנות הולדתו תחת שלטונו הקיסרות האוסטרו-הונגרית.

2. מקובל היה בעולם הלמדנות היהודי לצרף לשם של גודל מאוד בתורה, שהוא חריף ובקי במיוחד, את התואר "חריף". כך מתקרא הגאון בדורו הרב יוסף הלוי לייטיג-חריף (שנפטר ב-1818) ואף בנו של המהרי"ל מפררג, הרב יהודה לייב לוייא המפוארם, מתקרא בשם בצלאל חריף.

אחרים השילו בכלל את שם משפחותם הקודם ונקרוו רק בשם חריף. לדוגמה, אחד מגודולי חכמי קראוב במאה ה-17 הוא הרב יצחק חריף-שפיצוף. אנו מכירים שישים וחמשה רבנים אשר נקרוו רק בשם חריף, וביניהם הרב משה חריף הראשון מלובוב, במאה ה-17, חותנו של שבתאי שפטל הורוביין, בנו של ישעיהו הלוי הורוביין מחבר שני לוחות הברית (השליה הקדוש). רק רב חריף במיוחד יכול היה להיות מחותנו של השליה.

ובכן: בפולנית המשמעות של Ostry היא 'חריף' וגם 'זוז'. ברוטית המשמעות של Ostrij היא 'חריף'.

אין לנו יודעים דבר על אבותו של דניאל אוסטר. אך יתכן שם המשפחה הוא תרגום לפולנית או רוסית (השפות הנוגעות באיזור לידתו) של שם המשפחה המקורי: חריף.

מאז קום המדינה ועד היום, שירותו ומשרתים את העיר שמוña ראש עיר, ממלא מקום לראש עיר אחד ואפיו ראש ועדה קרואה אחת.

משמעותו היה לגלות שמשותה כל ראש העיר הן מוצאת אירופי ואשכנזי. מדינת ישראל ארץ הגירה, וירושלמים ידועה במיוחד בגין הרוב של אוכלוסייה וניתן למצוא בה את כל עדות ישראל, וכן גודלה עוד יותר ההפתעה, על כי מגוון העדות הספרדיות והמורשת שבה לא ניבאת בחירותו של ראש עיר אחד מבחד העדות הללו.

ניתנות מדויקך יותר מוגלה שכינוי שלשים מתק שמנת ראש עיר² נולדו במורשת אירופה. שני ראשי עיר נולדו בארץ ישראל למשפחה ממורשת אירופה ואחד מהשמונה נולד במרכז אירופה.

ממשלת ישראל מתברכת זה שנים רבות בשרים ובבעל הפקדים בכירים אחרים ממוצא מזרחי וספרדי. لكن השאלה של מוצא ראשי עיר של ירושלים אומرت דרשו.

שמות המשפחה של ראש העיר

דניאל אוסטר

שני הסברים אפשריים לשם:

1. אוסטר משמעו 'מזרחה' – בפולנית Auster ובגרמנית Osterman, ככלומר איש מהמזרחה. ואכן העיר סטאניסלאבוב בה נולד מר אוסטר, היא עיר ראשית

* המאמר התפרסם בגלין 190 מאי 2007 של כתבת העת עת-מיל ומתרפסם כאן ברשותה האדיבה של מערכת כתב העת. יקוצר המצע, כאן, להודות לכל הידדים והבים אשר עזרו לי במידע ובכהוננה לאשר כתוב כאן.

. ממלא מוקמו של ראש העיר, מר אליעזר אלישו, היה ממוצא ספרדי טהו. ראש הוועדה הקוראה, מר שמואל בכור ישעיהו, היה ממוצא בולגי. אולם, לא היה זה תפקיד נבחר אלא מינוי של פקיד משוד הפנים על ידי שר הפנים, מר ישראל ווקה. שלושים שנה עברו מאז 1976, כאשר נחקק החוק לבחירה ישירה של ראשי ערים, ועיין לא מצאו אזהרי העיר הזה איש מעוזות אלו הדורי לשרם בראש העיר.

.2. ראה טבלה המצורפת בסוף.

הגיעה משפחה יהודית מאיזור קרכוב שבדרום אל הצפון היליטאי, נמצא בהסכם "האיחוד הלובלני" שבין ליטא ופולין בשנת 1569. ידוע כי עם האיחוד זה נזרם מפולין משפחות יהודיות רבות אל מרכבי ליטא בתווך אחר פרנסת.

2. ההסבר השני נערן במשמעות של השם. בידיש פֿרײַדֶן ובגרמנית Frieden פירושו שלום. משמעו הגרמני של Frei הוא בן חורין, כמו באנגלית free. מאן הוא בן אדם בגרמנית ובאנגלית. מכאן השם פרידמן פירושו איש שלום וגם אדם חופשי. השם משקף, כמובן, את בשורת החופש, הרגעה והשלום שהרגישו היהודים רבים כאשר פירסם נציג האבסולוטיזם הנאנו, יוזף השני קיסר ורמא הקדוש ומלך הונגריה, ב-1782 את כתוב הסוכנות (Toleranzedikt) ליודים. בשנת 1787 חוויכו היהודים לאמן שמות משפחה בעלי צליל גרמני. סביר להניח שהשם פרידמן אומץ לאחר האירועים הללו.

אולם, מסורת היא בידי משפחת מרדכי פרידמן שהשם נבחר בכלל שבסו היה ידוע כמשמעות שלם בין כלם, יהודים ונוצרים גם יחד. ומשמעותו של השם פרידמן לשם העברי איש שלום נעשה כבר באותה עיריה ליטאית קטנה ונידחת, על ידי אבי הציוני של מרדכי פרידמן, ישעיה בן ציון פרידמן-איש שלום.

טדי קולק

משפחת קולק הייתה משפחה ידועה של מורים, לאורך הדורות, ומוקורה מהעיר דאנבורייצה (Zdamborsci) באיזור מודניה⁷ שבצ'כיה.

ואם יש את הנפק לדעת מנין שאב טדי קולק את העצומות הנפש להנaging את עירו ירושלים ממש שנים כה רבות, וביד ומה... הרי היא נטועה בהיסטוריה של המשפחה. כמשכילים היו הם יודעי שפות וייצגו את היהודים לפני השלטונות, בין היתר בכתב מתכונים מענמם, והיה עליהם לחותם על הפניות הרשותיות הללו. המילה הסלובקית ל'בול', 'חוות', או 'חוותמת'dia Kolek ו'בצ'כית Kolek. ומכאן שם המשפחה. השם במשמעות זו מתאים במיוחד לאישיותו של טדי קולק, אשר הטבעיו יותר מכל אדם אחר, בתקופה המודרנית, את חותמו על העיר ירושלים. האיש והשם חודם.

3. המחקה המונומנטלי דמשק, אליעזר (הודפס בלובלין, 1646) של הרוב המפוארם אליו איש צבי, נצר למשפחת המהרי'ל מפראג ומשפחת הרבניים המפוארם טרכס מפריס, מרסי וצופת בכללו.

4. Phoebus הוא אל השם במיתולוגיה הרומאית. מכאן המשמעות של פיבוש — פיביל — פיביל.

5. חשוב לציין שלא כל קרייב היה במקור קרכוביין. נביא, לדוגמה, את איש האשכלהות, הסופר, המתורגם והעורך אברהם קרייב. שם משפחתו היה קרייבורוצ'קה שימושו "בעל מלאכה" או "יד עמוקה".

6. ברוסית מבטאთ אותן ה/cgiי של י' ולכן נראה משפחת כהן ברוסית כן, משפחת הוורוביין גורוביין ועוד.

7. טדי קולק עצמו נולד בשם Nagyvazsonyi Nagyvazsonyi, שם הגע אבי אלפרד, צשליה של משפחתו ווטשילד הוניאית לפקח על חברת לממכר עץ שבכቤות הרוטשילדים. המשפחה ישבה אז בונה ולשם גם חזרה עם סיום השילוחות. שם בילה טדי הצער את שנות בחורות.

שלמה זלמן פיבולוביין שרגאי

שם המשפחה המקורי היה פיבולוביין. השם גוזר מהשם הפרטי בידיש פיביש — פיביל — פיסט (גרמנית).

בספר دمشق אליעזר³ מסביר המחבר שמקור השם הזה בקריאת הנרגשת של המקונית על הרק הנולד שאמרו מטה בשעת הלידה: "אווי... ואי — ביש" ומכאן "פיביש". בכך לפצצת את הרק הנולד על ביש המזול שלו, צורפו לשמו המשמעות של חיים וארה. וכך שרבים מהשמות הפרטיים הם בצדדים, כגון חיים שניאור ודומיו כך גם שרגא פיביש (שרגא פירושו בארמית נר או מנורה).

אחרים קובעים שמקורו של השם הפרטי פיבוש הוא בשם הלטני מימי הביניים Vivus שימושו חיים.

ויש הטוענים שמקור השם הוא מהמליה היוונית Phoibos⁴ שימושו אוד וודר מאד. מכאן בא צמד השמות באידיש אורי פיביש וכן שרגא פיביל.

כאשר ביקש מרד שלמה זלמן פיבולוביין לתרגם את שמו לעברית בחר בשם היפה והמתבקש: שרגאי.

יצחק קרכובסקי – קרייב⁵

מר קרייב נולד בפאבייניצה (Pabianice), צפונית לקרקוב, אולם מקורו של המשפחה מעהיר קרכוב. מכאן שם המשפחה קרכובסקי, המתקבל לשמות קרכובר וקרקוביין. התרגומם לעברית של השם קרכובסקי לקרייב הוא מובן מalone.

גרשון אגרונסקי – אגרון

יש הסוברים כי שמו הפטרי של אחד מהאבות המייסדים של המשפחה היה אהרון, המבויטה ברוסית אגרון⁶ ומכאן השם אגרונסקי. דעה אחרת אומרת כי מקור השם הוא המוצא הגיאוגרافي של המשפחה, העיר מינה שבאוקראינה, ומכאן השם Ukrainski כלומר מאוקראינה. אוקראינסקי הפך לאגרונסקי, והקיזרו לאגדין מתבקש מalone.

מרדי פרידמן – איש שלום

שתי אפשרויות להסביר שם המשפחה פרידמן. האחת ממוקור גיאוגרפי והשנייה לפי המשמעות של השם.

1. לפי האפשרות הראשונה מקור השם הוא בשם המקום Frydman דרוםית לעיר קרכוב. הסבר אפשרי לתהיה כיצד

אהוד אולמרט

1. המשמעות של המלה הלטינית Almus היא עשה טוב וגם עותן ברכה.⁸ הקיצור של Almus הוא Olm או Alm והוא בו כינוי לאברהם אבינו. יש הגורמים מכינוי זה את השם אולמר או אולמרט, כיהודים בני אברהם נתן הרכבה. 2. הסבר שני הוא בגיאוגרפיה. הדורות הסמוכים להše של אהוד אולמרט התגוררו בכוגורולן, בחלק סמוך שבוזה, לפני שהרחו לחובין שבטיין בגלל מהפכת אוקטובר הבולשביקית. ההשערה היא שמוצא המשפחה מהעיר אולם (Ulm) שבגרמניה ושם העיר נגזר השם אולמרט. אין אנו מכוירים את עץ המשפחה המפרט של המשפחה לאורך הדורות, لكن איןנו יכולים לקבוע בוודאות שעיר זו תרמה את שמה לשם משפחה זה. ואולם אם אכן זו הרקע לשם, הרי נפתרה חידת ההיגיון של השם: אהוד המקור לשם, הרי נפתרה חידת ההיגיון של אהוד אולמרט בשוק ולא אולמרט בחוותם.

אורו לופוליאנסקי

1. הסבר ראשון למקור השם הזה הוא בשם הפרט זאב שניה, כנראה, שמו של אחד מהאבות המייסדים של

ראשי העיר של ירושלים מאי קום המדינה

%	חודשים	シアור בראש העיר	שירות בראש העיר	חי	נפטר	נולד	שם
4.9%	32	1950-דצמ' 1948-מאי	70		פולניה טאנטאלוב	7.5.1893	דניאל אוסטר
2.1%	14	פבר' 1952-ינואר	95	1995	פולניה גרווקוביץ	26.11.1899	שלמה ולמן שרגאי
0.9%	6	אוגוסט 1952-מרץ			מלך רח' הראשי		אליהו אלישר
4.7%	31	מרץ 1952-ספט' 1955	96		פולניה פאביאניצה	1903	יצחק קרייב
0.8%	5	אוגוסט 1955-אפריל 1955			וועדה קראוה		שמעואל בכור ישעיהו
7.8%	51	נוב' 1955-ספט' 1959	66		אוקראינה מינה	27.12.1893	גרשון אנדרון
10.8%	71	אוקט' 1965-דצמ' 1965	92	1991	ליטא ורנה	1900	מרדכי איש-שלום
49.7%	326	דצמ' 1965-נוב' 1965	96		וינה הונגריה נאג'יוואדייני	27.5.1911	טדי קולק
18.3%	120	דצמ' 1993-ינואר 2002			ארץ ישראל שני לד' בנימינה	30.9.1045	אהוד אולמרט
		-2003 נואר			ישראל חיפה	1951	אורו לופוליאנסקי

כיווץ הפסיכולוגיה לשער החינוך והתרבות וממונה על החוקה במשרד החינוך והתרבות. ביום הוא המנהל הכללי של "המרכז לחקלאות ופפודט", שנוסף ב-1990. מאותו של ד"ר פאול יעקובי הוא משמש כנאמן עובנו המדעי של המנהה, והוא יזיר הוועד המנהל של "המכון הבינלאומי לגנטיאולוגיה יהודית ומרכז פאול יעקובי" בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים.

ד"ר חנן דפפרוט, ילد 1928, שירת כמפקח ב"הגנה", במלחמת העצמאות ובצה"ל. בהכשרתו דוקטו בפסיכולוגיה קלינית, עם תוכנית פוסט דוקטורט בפסיכותרפיה ובמחקר בארצות הברית. בין השנים 1982-1965 שימש כמנהל הכללי והמדעי של מכון סאלד – המכון הארצי למחרק במדעי ההתנהגות. באוטן שנים שימש גם ייעוץ לביעית חברה של שני ראשי ממשלה – גולדה מאיר ויצחק רבין, כמו גם

8. ראה בראשית פרק כ"ב י"ח ואף פרק כ"ז ד', כאשר אלהים פונה לאברהם ואומר: "זהתברכו בורעך כל גוי הארץ".

הארכין המרכז לתולדות העם היהודי לזמרי אש

נוסף לכך, יש בארכין אוסף של אילנות יהודין, מוקטלים לפי שם המשפחה. ארכינונים פרטיים מהווים מקור נוסף לחומר גניאולוגי, וניתן לモצאים באתר האינטרנט, שם הם רשומים בסדר האלפבית לפי שם המשפחה, יחד עם שמות המקומות ועם התאריכים המוזכרים, וכן תיאור קצר ומספר הסימוכין.

הגישה היא חופשית לרוב האתרים, אולם אחדים מהם דורשים אישור כניסה.

מספר פרטומים בארכין מתיחסים לגרמניה, ספרד ופולין. מדריך עוזר וביחסיותו הוא מקורוט ליהדות פולין בארכין המרכז לתולדות העם היהודי, אה"ב 2004 (חנה וולוביין, ויטולד מדיקובסקי, הדסה אסולין ובנימין לבקן). ספר זה מכיל חומר שנרכש עד רישום מס' 9000/2 HM; רישומים של חומר חדש יותר שהתקבל אחרי שנת 2000 אינם כוללים בו.

המבקשים לחקור את הגניאולוגיה של משפחות עלולים להיתקל בקשימים בגיןה לארכין, וגם להתאכזב מכך שהחומר אינו ממוחשב. גם חומר התמצאות בשפות המשמשה במודחה אירופה ובשפות אחרות יכול להיות מכשול רציני לחוקרים, מאחר שככל ערך בפתחות מובא בשפה של התקין שהוא מייצג.

אין בארכין מחשבים העומדים לרשות המבקרים. שעוט הפתיחה הן 8:15 עד 15:15, ימים א' עד ה' חוקרים המתכוונים לבוא בחודש אוגוסט או בתקופות החגים רצוי שתיתקשו מראש, כדי לוודא שהארכין אכן פתוח.

רצוי שבבקוריום הבאים המאורגנים על ידי החברה הגניאולוגית הישראלית יזקצחו ומן גם להשתתפות פעילה, שתאפשר למקברים לעסוק במתקנים הם ולהיעזר בצוות הארכין לפי הצורך. בבדיקה קבוצתי רצוי לתאם נקודת מפגש, כדי לאפשר לכל הבאים להגיע בזמן הקבוע מראש. יש לזכור, כמו כן, שייעשו מראש סידורים שייאפשו לקובץ להיכנס לשטחי החניה, המוגבלים בדרך כלל לבעלי רישיון מיוחד מהאוניברסיטה.

הארכין המרכז סובל מחווט תקציב, דבר המונע הן מודרניזציה והן מחשבה. אנו מוקומיים שעתידו של מדור חדש זה יובטה למען הדורות הבאים ויקבל את התמיכה הרואה מהממשלה ומתרומות פרטיים, וכן מארגוני המעוניינים בו.

רזומיי אשל עובדת באגף היודאיקה והאנתרופאפריה היהודית במוזיאן ישראל וחוקר זה שנים רבות את שושני משפחתו באלויס, גליציה, לוב, מצרים, איטליה וארצות אחורות.

הפגישה החודשית של קבוצת דוברי האנגלית של החברה הגניאולוגית הישראלית התקיימה בחודש Mai 2008 בארכין המרכז לתולדות העם היהודי, הממוקם בקמפוס גבעת רם של האוניברסיטה העברית.

למרבה הצער, לא היה לארכין זה משכן קבוע מאז היווסדו בשנת 1938. כיום הוא ממוקם בשתח מעוננות הסטודנטים לשעבר, והוא מכל חדר קריאה, מקום ליעוץ ולחלפת ספרים, חדר מיקרופילמים, משרדים ושטחי אחסון. הגישה למקום הארכין בעיתיתemdii.

מנהל הארכין, גב' הרטה אטולין, הציגה לפני הקבוצה דוח' מפורט על ההיסטוריה והיקף הפעילות של הארכין. הגישה לרשומות היא באמצעות מספר מפותחות המאודגניות בכרטיסיות, שאינן מוחשבות עדין בגללי קשיי תקציב. החומר הארכיני מוקטן לפי מדיניות — שמוטה המקומות נקבעו לפי החלוקה הגיאוגרפית שהיתה קיימת בין מלחמת העולם הראשונה ומלחמת העולם השנייה. החומר כולל גם אוספים פרטיים ומסמכים משפחתיים. לאחר האינטרנט של הארכין מעודכן בריציפות ברשימות החומרים הנרכשים. כתובת האתר: <http://sites.huji.ac.il/cahjp/>. אחד הגילונות הבאים של אבותינו יכול לשימה מעודכנת.

הקבוצה בדקה צילומים רבים, שכללו דפים מרישומות המוהל מפירת (Furth) ובhem הרישום של הנרי קיטינגה, וכן אזכור של הבעל-shipment ברישמת מלאי מהעיר מזיבוז' מספירתה Czartoryski בקרקוב. כמו כן נבדקו מסמכים ארכינונים המכילים רישומות של שמות מתוך תקיי ארגון ההתיישבות היהודי של הברון הירש, ארגון OTO, ששיער יהודים מזורח אירופה להגר ולבנות חיים חדשים אמריקה הדורומית, בסוף המאה ה-19.

הארכין הוא אוצר בלום לחוקר, maar שיש בו חומר מקורי רב ורישומים של מאות קהילות יהודיות במקומות רבים בעולם ושל ארגונים יהודים רבים. נעשים שימושים רצופים להוסיף חומר, כולל רישומים ממוקורות לא-יהודים, שהגישה אליהם מותאפשרה דווקא ארכינונים במודחה אירופה ובמקומות אחרים. רישומים אלה מצולמים, והם עומדים לרשות החוקרים הבאים לארכין.

מקורות גניאולוגיים חשובים בארכין כוללים פנקסי לידות, נשואים ופטורות, שנרשמו ונשמרו בבור קהילות מסוימת מהמאה ה-18 ואילך. מקורות אחרים הם פנקסי מוחלים, רשימות בוחרים, רישומים שלימי מסים וכדומה. כל הרישומים מוקטלים לפי המקומות הגיאוגרפיים ולפי שמוטה הקהילות, ולא לפי שמוטה האנשים הרישומים בהם.

**יום עיון בגניאלוגיה ספרדית לזכר גב' מוזל ליננברג-נבוֹן ע"ה
ממייסדות החברה הגניאולוגית הישראלית**

שלום ברונשטיין

ד"ר שלום בר-אש, מרצה להיסטוריה באוניברסיטה העברית ובמחללה ליפשיץ, אפשר לנו להציג לח'י היהודי מרוקן ולמאקיהם לאורך מאות שנים. נשא הרצאתו היה "הניסיון לפוץ את השורות בהנחת השושלות הרובניות (השרודה) במרוקן בעת החדשיה", ככלומר לשים קץ לרציפות השושלת הרובנית שיעברה מאב לבן. שיטה זו מנעה חידותה "דם חדש" למועד הרובנות והיתה לה השפעה שלילית על החיים הדתיים. השיטה התחליה להתרערר כבר בתחלת המאה ה-20 והגעה לקצהה עם יסוד החסוט (פרוטקטווט) הצופתית ב-30 במרץ 1912.

קצר המצע במאמר זה מלתאר את כישורייה של המרצה הбанה, גב' מטילה טగז. מטילה מללאת תפkid מרכז'י בכל תחומי הפעילות של החברה הגניאולוגית הישראלית. כאמור, היא הייתה אחת המארגנות והרוח החיה של האירוע. בהרצאתה היא פרשה לפניינו את עולם החזמנויות שנפתח באינטרנט בתחום המחק של תולדות המשפחה הספרדית. היא הצינה לפניינו את האתרים השונים ואפשרה לנו לאות את התתקומות העצומה שנעשה בהם. דבר אחד שהיא לא הזכירה הוא שחלק נכבד מאוד מההישגים האלה לא היו מתאפשרים ללא העוזרה והעצה של מטילה.

פרופ' משה פריג, מרצה לביווכימיה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב העוסק ביידוט יון מאז יוצא לממלאות, שיטה לפניינו פרק בהיסטוריה של יהודי תסליה (יוז) שמעטם ידעו אותו. הוא הציג את התעדות הדיטוריות שגרכמו לרוב היהודי הערים לאירופה וולוס (Volos) להימלט לפני השאנציז באו לאסוף אותם ולשליחם אל מחנות המוות. בסיכום הרצאתו הוא הדגיש שועוד הקהילה, בעל העוצמה והיזומה, היה מסוגל להציל חלק גדול של הקהילה.

לבסוף, חברנו הווותיק סיידי קווקוס הסביר כיצד בכל קהילה במרוקן היו בעלי שמות משפחה המזוהים לאותה קהילה. קווקוס הסתמך על מסמכים משפחתיים עשירים, אך גם על רשימה שלדים ממוקם בשנות החמשים. בעוד רשות רשותות ארכינויות של 80,000 שמות, הוא הוכיח את הנחתו כי בכל קהילה היו נפוצים שמות משפחה יהודים לה. היוצאים מן הכלל הם כמובן השמות כהן ולוי שנמצאו בכל מקום.

הפסקה הקפה סיפקה לנו הזדמנות לשוחח בינו ולחאליף רעינו. מי עיון מסווג זה הם לרוב עמוסים וקשה למצוא זמן לפעולות הדידת בין המשתתפים. אנו אסורי תודה למארגנים שהתחשבו בכך בעת קביעת תוכנית ליום העיון, שהוא לחוויה מוצלחת ומעשרה.

ביום ט"ז סיון תשס"ח (19 ביוני 2008) התאספו בירושלים חמישים מחברי החברה הגניאולוגית הישראלית ואחרים מכל הארץ כדי להשתתף ביום העיון בנושא הגניאולוגיה הספרדית, שהתקיים לזכרה של אחת ממייסדי החברה, גב' מוזל ליננברג-נבוֹן. יום העיון אורגן על ידי גב' מטילה טגדר וד"ר לאה גוליה, שהעבירה את המשתתפים בסדרת הרצאות מפי מומחים בתחום לימודי ספרד.

נתחיל באישה המיוחדת שלזכרה והקדש יום העיון. מוזל הייתה תמיד מוכנה לעזור לכל אחד במקומו האישית בתולדות משפחתו. ברצון רבי היא חילקה עם אחרים את הידע העצום שלה וענתה על כל השאלות שנשאללה. כל מי שהכיר את מוזל ידע שאפשר לשאול אותה כל שאלה, מן הפשטה ביותר ועד למומכת ביותר. כל אחד ידע שישulos לא יובא במובואה על ידי מוזל בגלל חוסר ידע — לפחות לא הייתה קיימת שאלה "לא חכמה". בהבנה ובסבירנות היא השיבה לכל אחד.

היא הייתה בת למשפחה מכובדת שחיתה בירושלים מספר דורות. בנה בועז ובתה ד"ר אורה סטר וכן אחד מנכדים, ד"ר אוון סטר, שבא עם בנו, הנין של מוזל, העלו דבריהם לזכרה. הם סיפרו עד כמה החברה הגניאולוגית הישראלית חשובה למוזל, והרי אנו יודעים עד כמה הייתה מוזל חשובה לחברה הגניאולוגית. פרטם נספסים על מוזל ועל הישגיה הרבים ניתן למצוא בדברים שפרסם לזכרה חבר המשפחה מזה שנים, עורך הדין שמואל שמיר, בגילין נובמבר 2007 של שרשורת הדורות. מר שמיר היה גם אחד המרצים ביום העיון. היבט מיוחד של חיה, שלא היה ידוע ברבים, נחשף על ידי בתה אורה: בתקופת המנדט הבריטי הייתה מוזל הצנעה מרגלת מטבח "הגהנה", והעבירה בסתר לארגון מסכנים שנטקהה בהם במסגרת עבורהה בשירות הדואר.

ד"ר מיכל בז-יעקב מהמחללה לחינוך אפרטה הייתה המרצה הראשונה. היא הצינה לפניינו מסמך מיחד במיון, המורה לצדקה — הו"חוות השנתיים של קץ הצדקה שהופעלה בראשית המאה ה-20 על ידי קהילת המערבים בירושלים. זהו מקור מידע בעל ערך רב על חייה הקהילה לפניינו מההשנה. לאחר שהמסמך מכיל רשימות תורמים ורישומות מקבלי התורמות, חשבותו הגניאולוגית רבה מאוד.

הபוררה הספרדית בארצות הבלקן תחת השלטון העות'מאני יירה תרבות יהודית משגשגת. חביבנו הווותיק יצחק כרם הביא לנו מידע מקור מפתיע, רשותות לא עות'מאנית, על מספר משפחות ידועות בבלקן. מר כרם מרצה באוניברסיטה על שם אריסטו (Aristotle University) בסלוניקי ובאוניברסיטת העברית בירושלים.

יום העיון של LitvakSIG

לוי לור כהן

במפגש ההיסטורי והן בהיבט הגניאולוגי. ד"ר רוז לור כהן
דנה בקשר הדרום-אפריקני של ליטא.

התוכנית כללה גם שיחת-פnel של ארכינאים: רושל
רובינטשטיין, סגן מנהלת ענייני ארכין בארכין הציוני
המרכזי, דיברה על מאגרי ליטא ולטביה בארכין והביאה
לידיעת המשתתפים מה הוא המידע הגניאולוגי המצוי
בארכין. הדסה אסולין, מנהלת הארכין המרכז לתולדות
העם היהודי, התמקדה במאהר הליטאי בארכין, וחימם
גיוולי, מנהל המרכז הגניאולוגי על שם גולדמן בבית
ההפקות, סייר לנו על הפעילותו במרכז.

בסוף יום העיון ערכו המשתתפים סיור במרכז גולדמן,
בהדרות חיים גיוולי.

אחר מנוקדות השיא של יום העיון הייתה ההיכרות בין
המשתתפים וההתארגנות הטבעית של קבוצות בעלי עניין
משמעות.

אני ממליצה לקיים בארץ ימי עיין משותפים של קבוצות
SIG, לא רק כדי להעלות את המודעות ולהגדיל את מספר
החברים, אלא גם כדי לחלק מידע, מקורות ושיטות מחקר.
ביוגרפיה קצרה של לור כהן מופיעה 아래 מאמרה
בעמוד II.

יום העיון הראשון בישראל של קבוצת הדין המיוונית של
ליטא LitvakSIG התקיים ב-2 באפריל 2008 בBITS
ההפקות, בשיתוף עם החברה הגניאולוגית הישראלית.
מטרת יום העיון היה להרוחיב את ההיכרות עם
LitvakSIG בקרב החוקרים בישראל, תוך התמקדות
בתורמה של LitvakSIG לקידום המחקר הפרטני-משפחתי
והמחקר הכללי בגניאולוגיה של יהודי ליטא. הפגישה גם
נתנה לחוקרים הדמנות לולוק מניסונים עם אחרים
ולמדו על מקורות מחקר חדשים.

חקיר יהדות ליטא חופף במידה רבה את המחקר בארץ
הבלטיות האורתודוקסית ובדרום-אפריקה, והנושא "קשרים
ליטאים — לטביה ואפריקה" אפשר לחוקר ארצות אלה
להיפגש ולדעת במחקריהם, וכן ללמידה על אפשרויות
המחקר בנושא.

לאחר סקירה כללית על קבוצת הדין (SIG) בידי כתובת
מאמר זה, שהדגישה את תרומת הקבוצה למחקר
הגניאולוגי בליטא, נעה התוכנית המגוונת בהיבטים
השונים של המחקר. ד"ר מורתה לבצין דנה בחיפה שבין
המחקר בליטא ובבלטביה, והציגה היבטים חדשים של
מחקר זה. הרוב דבר סילנסקי דיבר על שיטות המחקר שלו
בכתיבת ספרו על משפחת זילבר וצ'זאייה ועל העיר
מוסניק (Musnik/Musninkai). הרצתו התמקדה הן

ברבור בין ברווזים *

יהודיה קלינגר

פרידמן 1823-1868¹, אדמוייר ומיסד השושלת משטפנסט
ובנו של ר' ישראלי חיים מרוזין. לאחר
פטירונו של ר' מנחם נחום ר' יהודו ר' אברהם
מתתיהו 1847-1933 את האדרמור'וות של שטפנסט. האב ר'
מנחם נחום והבן ר' אברהם מתתיהו, שנודעו כצדיקים,
כמעט לא אמרו דברי תורה על שלוחנם, מסותה שירשו
מהסבא ר' ישראלי חיים. גם ר' אברהם מתתיהו לא אמר
דברי תורה ברובים במשך שנים וחתם שנות מנהיגותו,
ולמרות כך שלטונם היה יציב ואלפי חסידים סרו למורותם
מתוך הערכה גדולה.

ר' מנחם נחום פרידמן נולד בח' חשוון תר"ס (25 נובמבר
1879), צדיק בן צדיקים, בנו של ר' אברהם יהושע השל
פרידמן 1861-1940 אדמוייר אדורוז (Adjusz), נכד ר' יצחק
פרידמן 1834-1896 אדמוייר בוחוש (Buhusi), הצדיק
החשוב ביותר ברומניה. ר' מנחם נחום היה דור חמישי לר'
ישראל חיים פרידמן 1796-1850 רוזין (Ruzhany), שושלת החסובה בגליציה, ודור שמיני לר'
רב בער בן אברהם פרידמן 1704-1772 המגיד ממזריטש
(Miedzyrzec), שוחפו של הבעל שם טוב לישודה של
חסידות. אימו הייתה מרת בת שבע בת ר' מנחם נחום

* לפ: דוד אפק: נאחו בסCKER — פרקי משבר ומכבה בתולדות החסידות, הוצאה מרssi ומן שור לתולדות ישראל, ירושלים, 2006.
צ'זק אלפסי: החסידות, הוצאה ספרית "מעריב", תל-אביב, 1977

על האמת והשדק, חיבור של 16 פרקים על סוגיו השקרים, על הנסיבות, על החובה להפסיק את האמת בכל מקום. הספר נדפס ב-1927;

על היופי, ספר נועז ומעניין ביותר בగל עצם הנושא. הספר זו באסתטיקה, ביחס בין האסתטיקה לבין המוסר, ביחסו בין האסתטיקה המערבית החלונית לבין יראת השמים היהודית, בערבי ההשכלה, שאינן זרים ליהדות אלא שבמורוצת המן טושטו וסולפו, וכן במציאות "הקשר" לאסתטיקה, מבוסס על מקורות ישראל. נדפס ב-1929;

על האדם, חיבורו הפילוסופי האחרון, משנת 1932, הוא חיבור פסימי, שבו הוא מתאר את האדם ככפי טובה, טיפש ומורושע ביטודו. טענות היא שף בני אדם מוצדים בידוע ורגש נוכנים וודעים מה ראוי ומה לא ראוי, מה מוסרי ומה מושחת, בכל זאת הם עושים את ההיפך, וכך כל דבר אסור נעשה מותר ואף הופך לנורמה.

עם סיום המלחמה, בשנת 1919, הוא חוזר לאיצקן ובשנת 1923 עבר לשטפנסט. דודו, ר' אברהם מתייחסו, האדמו"ר משטפנסט שלא היו לו יורשים, חיבב וקירב אותו וייעד אותו כירושו לאדמו"רות, ור' מנחם נהום כיהן לצד. החסידים החשו לו כבוד והתייחסו אליו כאלו אדמו"ר ואך הגישו לו "קוואיטליך" (פתקי בקשה) וביקשו ממנו ברוכה ועצה. תוך כדי כך המשיך ר' מנחם נהום בפעילותו הציונית ואף רכש קרקע על הר הכרמל שייעד למגורים בעtid.

לקראת סוף שנות העשרים החל ר' מנחם נהום במחלה ממארת ובשנת 1933 החל התדרמה בבריאותו והוא נסע לוינה לשם רפואי. שם נפטר וננקבר בכ"א סיון תרצ"ג, חדש לפניו פטירת דודו ר' אברהם מטהתייה. כך נמנעה ממנו לשמש באדרמיזיות בפועל, וכן פסקה גם שושלת שטפנסט, שהיתה קיימת במשך שני דורות בלבד. חסידי שטפנסט, אמרם פעלו גם הלאה ורק לאחרונה קמו בארץות הארץ ובירושאל רבנים שחידשו את שושלת שטפנסט.

Dr. יהודה קלוזן הוא מהנדס אדרוי, MA, CE, BSc מהטכניון חיפה, ו-PhD מאוניברסיטת Princeton (Univ.). הוא שימש פוחפסוד לדנדסה אדרוית באותה עת ויין בדטלוייט ובאוניברסיטה בן גוריון בנגב. מאז שנת 1970 הוא עבד כמהנדס בנין בכיר וייעץ לחברות לתכנון מפעלים תעשייתיים. הוא פרסם מאמרים מקצועיים רבים וכן ספר על מכנית הרץ של קרקע (Continuum Mechanics of Soils). בשנת 1982 התחיל לחתנין בוגניאלוגיה המשפחית שלו ומכאן בוגניאלוגיה של משפחות אחריות, בעיקר משפחות ובניית, וכיוום ברשותן מסד נתונים נרחב הכלול משפחות ובנייה רבות. הוא פרסם מספר מאמרים בנושא גניאלוגיה.

yklaus@netvision.net.il

בגיל שמונה התדייתם ר' מנחם נהום מאמו, שנפטרה בגיל עשרים ושמונה, ובגיל שיש עשרה הוא הובא בברית הנישואין עם מרימ, בתו של ר' ישראל פרידמן מצירוטקוב (Chortkow) 1854-1933, ונינו של ר' ישראל פרידמן חיים מרודין. כנהוג, הוא הסב על שולחן חתנו בגליצה עד שנת 1907, כאשר התקבל כמוורה הוראה בקהילת חסידיים קטנה בעיר איצקן (Itcani) שבבוקובינה. שם, בוגל Uboditz המעתה, ניצל את הזמן ללימוד וריכשת השכלת תורנית וכליית.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, בשנת 1914, נמלט ר' מנחם נהום לוינה, יחד עם יתר האדרמו"רים בבית רוזין: חותנו ר' ישראל פרידמן מצירוטקוב, ר' ישראל פרידמן מהוסיאטין (Hust) 1857-1948, ר' יצחק פרידמן מביאן (Boiani) 1849-1917, ר' אברהם יעקב פרידמן מסדgorה Sadegora) 1883-1819 ובני ביתם, שם הקימו את חצורתיהם.

בוינה פגש ר' מנחם נהום את האדרמו"ר חיים מאיר שפירא מדראוביץ' (Drohobych) 1864-1924, מציצאי ר' ישראלי בן שבתי הופשטיין המגיד מקוזנץ (Kosnice) 1736-1814, שהיה ציוני נלהב, ובהשפעתו התקרב לרעיון הלאו-爱国-ציוני. בכתביו הוא התיפלם עם "אגודת ישראל", אף שהותנו ר' ישראל מצירוטקוב היה ממנגיגי תנועה זו. בוינה הוא גם נחשף לתורת הפסיכואנליטיות בהתקהותן. יהוססו הרם וגם אישיותו הקסומה הם שמנעו, כנראה, את הוקעתו בקהל החסידים, למרות עיסוקו יוצאי הדופן ותחומי התעניינותו החורגים והנעוצים. הוא היה אינטלקטואל מובהק, למדן שניין בסקרנות בקשורת ורחה של תחומים בלתי שגרתיים, שלא אפיינו את משפחתו וסביבתו החסידית. את הגותו ודעותיו הוא הנציח בכתביו המרובים והמאוגנים, שכלו, לצד פירושים מסורתיים למקרה ולפרק אבות, גם מעמרים עיתונאים וhibaורים פילוסופיים שהופיעו בעיתונות (חלקים תחת שם בודוי), נגד הנקאות הדתיות, נגד ניצול הדת בידי כוחות השלטון, נגד ערבות הדת והפוליטיקה, מאמריהם ציניים מובהקים, ועוד.

יעיובנו הספרותי כולל 6 ספרים:

כדי מנחם, 26 דרושים על אגדות חז"ל עם מוטר השכל על שכר ועונש, טוב ורע, בחירה חופשית, טעמי המציאות, סיבה ומסובב, אופיו של אדם וכו'. הדברים נכתבו ב-1913; פירוש מ- (ר'ת מנחם נהום), על שאלות מוסריות ביחסים בין אדם לחברו שבפרק אבות ובמשנה בכלל, שאלות שכנראה הטרידו את המחבר;

החלום ופתלון, חיבורם פילוסופיים קצרים שבהם הוא מנסה לעשות סינטזה בין העולם המערבי לבין עולם האמונה היהודית בונגש לסוגים שונים של חלומות, חוקיות של תדריות הלומנות, מצבים היפנוטיים, גזרי שנה, שכיחות חלומות, ובעיקר משמעות החלומות. הספר פורסם ב-1925;

חדש בספרייה

הリーיט קסן

נושאים: יהודים, תולדות המשפחה. [גניאלוגיה ותולדות המשפחה של היהודים].
זהו אלבום תמנותיפה ביותר. צילומים רבים של המשפחות היהודיות, כולל "קו זמן" ומקורות למסמכים. אלבום זה יכול לשמש מבוא למתחילה את מחקר משפחתם.

אלף, רבקה. קורות משפחה אחת. ירושלים. אריאל.
תשנ"ג, 315 ע'.

נושאים: ארץ ישראל, תולדות משפחתו.
מקום: FAM 17, JERL, ULI

וונדר, מאיר. מאורי גליציה: אנציקלופדיה לחכמי גליציה
ה-ה. 1100 ע'.

מקום: GEN 32-2, JERL, ULI

וונדר, מאיר. מאורי גליציה: אנציקלופדיה לחכמי גליציה
א-ד. ירושלים. 2005. מכון להנצחת יהדות גליציה. 889 ע'.

נושאים: גליציה, רבניים.
מקום: GEN 32-1, JERL, ULI

מחודשה מצלמת של ירושלים. תל-אביב תשכ"ז. קורות
משפחה דני.

מלacci, אליעזר ורפאל. מנדר תורה. אוסף ממאמרי א"ד
מלacci בענייני ארץ-ישראל. ירושלים, יד בן צבי. 2001.
588 ע'.

נושאים: ארץ ישראל, היסטוריה.
מקום: PLA 391, JERL, ULI

פטל, בדור. חלומות בטראן, בגרא. ירושלים, כרמל.
2005. 143 ע'.

נושאים: עירק, ביוגרפיה.
מקום: FAM 48, JERL, ULI מתנה מהסופר.

קרלינסקי, נחום. היסטוריה שכגה; על איגרות החסידים
מאירן ישרא. ירושלים, יד יצחק בן-צבי. 1998. 232 ע'.

נושאים: חסידים, ארץ ישראל.
מקום: PLA 343, JERL, ULI

ראו גם רשימת ספרים באנגלית בחלק האנגלי של הגילון.

זהו רשייתי האחורינה הספרנית של החברה הגניאולוגית
הישראלית. מילאתי תפקיד זה מעל לעשר שנים, והגע
הזמן שاكتדש יותר זמן למחקר המשפחה שלי. הדבר
יכלול נסעה לאוקראינה בשנה הבאה, כדי לחפש את
קורבי המשפחה של הסבים שלי מימי הקודמים. הם הגיעו
לארצות הברית בין השנים 1920 ו-1923 ונכנסו לאמריקה
דרך אליס איילנד.

בנימת סיום, אני מבקשת להציג את הדברים החביבים
על ידי במחקר הגניאולוגי.

המקורות הבאים הם חשובים במיוחד; העלון הגניאולוגי המופיע Eastman's Online Genealogy Newsletter; Nu, וכן What's New? של אבותינו [נו, מה חדש?]; וכן חדשות-ID שם – כל אלה חינם באינטרנט. אני מקבלת את כתוב העת הייחודי שאני מנוה עליין, ואני משתמש הרבה בספריתנו, המכילה ליותר מ-1000 פריטים, כולל כתבי העת המתפרסים על ידי חברות הגניאולוגיות השונות. מקורות מקוונים אחרים הם אתרי האינטרנט של החברה הגניאולוגית הישראלית וכן של בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי או כל ספרייה גדולה אחרת המכילה מידע גניאולוגי נרחב.

ספרים חדשים

Christensen, Penelope J. *Research at the Family History Center*. 3rd edition. Toronto. Heritage Productions. 2001. 176 ע'. מפתחת.

נושאים: ארכיונים, מדריכים. [מחקר ב"מרכז תולדות המשפחה"].

ספר זה עוזר לנו להבין את התוכולה של מרכזים אלה (ספריות המורמוניים) ואת אפשרויות המחקר בהן. אם כי ניתן להשיג את רוב החומר באינטרנט,noch להשתמש בספר זה, שהוא מס' 9 בסדרה. ספרים אחרים בסדרה זו הם "טיפים" למחקר הגניאולוגי בארץ (מ"ס 6), אך לאorgan את ערמות הנייר המצתירות (מ"ס 7), תכנון הכנס המשפחת (מ"ס 11).

Fisher, Rachel. *Genealogy: the Family History of the Jews*. New York. American Friends of Beth Hatefutsoth. 1999. איזורים.

סיכום מאמרים מעיתונים זרים

מרכז מרים הרингמן

עם הקמת הממלכה בהולנד ב-1813 הוקמה מועצה שחבריה היו יהודים מפוזרים ביותר באוטרכט. מאוחר יותר הם קיבלו אישור להקים שותפות קהילה נפרדת, המתקינה עד היום. השפה הולנדית הייתה לשפה הרשמית בבתי הכנסת במקום היידיש ועל הרבנים היה לעבורה בחינות בפיקוח המושל. הממלכה הייתה מוחלקת לחידות, ולכל חידה בית הכנסת ווב משלה. שיטה זו נזונה עד היום.

,Ab. Stokvis. *RZV Poseidon 100 jaar, 1907-2007* מספר את ספרו מועדון השיט והחתירה שהוקם על ידי היהודים כאשר נאסר עליהם להיות חברים במועצות כאליה. אולם כבר בתחילת הוחלט שהמועדון פוסידן יהיה פתוח לכל, המודרך קיים עד היום אבל מספר החברים היהודים בו בירידה מתמדת.

הרמן סNEL. *אבותה של שורה ברנהארד – מיתוס שנחטא*. הרבה ספרים נכתבו על שורה ברנהארד, אמסטרדם 2007. הרבה היהודים כהן והחומרה הזה ברנהארד, בעיקר בהסתמך על האוטוביוגרפיה שלה שפורסמה ב-1907. סנל, ארכיאני בכיר בארכיאון היהודי של אמסטרדם, פרסם מחקר מתרך זה בהזמנות של פתיחת תערוכה על השחקנית במוזיאון ההיסטוריה היהודי. שורה ברנהארד נולדה בפריז, בתה של אם יהודי לא נשואה מהולנד. מהקרו של סNEL עסק בעיקר בסביבה של שורה ובני משפחה אחרים בהולנד.

סלבדור לומגראטן כתב ספר על מהפכנים יהודים בתקופה הצרפתית, והוא מתאר את הפעולות של רופא היהודי הולנדי למען האמנציפציה של היהודים בתקופת הכיבוש הצרפתי ואחריה.

ג'נה פוקס מנפלד ואחרים מגישים מילון ביוגרافي על היהודים בהולנד במאה העשורים. הספר פורסם באוטרכט ב-2007. הוא מכיל למיניהם 6000 שמות, וחלק מהחומר ניתן למצוא באתר www.jodeninnederland.nl.

פרסומים אחרים

היהודים ב-*Leiden* – נתן להזמין בקהילה היהודית בלידן 31-5125783.

היוםן של יעקב זן אַסְעָן, המתאר שלושה חודשים שהוא בילה במקום מסתו במצרים הולנד. להזמנה 31-522-241060.

עיתונים בשפה ההולנדית (ליבת מימן)

Misjpoede – 21 (2008), No. 1

הגילין הראשון בשנת 2008 מביא את המשך הסדרה של הרמן סNEL על מורים במערכת בת הספר הציוריים באמסטרדם ב-1823, הפעם על המורה שלומון אברהם טוטטגרוד (נטטרט 1836). מצורפת רשימת התלמידים שלו, המכילה תאריך לידה, שמות ההורים ומזכאים.

דינקה ורטהיים כותבת על תרומות משפחתה, צאצאי הבנקאי והנדבן המפורסם א'ק ורטהיים, לאמנואת החל מהדור הראשון, תמכה משפחתה ורטהיים המורחצת במשך שנים בסופרים, ציירים, פסלים ומוזיקאים. בדור הנוכחי, מיכה ורטהיים הוא אמן קברטים ידוע בהולנד.

מאמרו של Rob van het Groenewoud על אלכסנדר רינוי קאן (Rinnooy Kan) מתאר את המתמטיקאי ההולנדי החשוב הזה, לשעבר הרקטור של אוניברסיטת אמסטרדם, נשיא המועצה הכלכלית ונשיא ארגון הקבלנים ההולנדי. המחבר סוקר את תולדות בני משפחתו קאן, שאחד מהם היה אמן הקברטים היודיע וים קאן. הוא גם מסביר את מקור היצירוף המוזר של שם המשפחה: אביו של א'רנוי קאן הוסיף לשם את שם משפחתו של אביו החורג הפרוטסטנטי.

מאומו של ברט ון גלדר מספר על כותב השירים והבדון משנות העשרים של המאה הקודמת, ג'יימס כהן ון אלברוג (1897-1932), שהוא מפורסם בזמנו אבל נשכח כיים. לעיתים מסוירו יש תוכן יהודי כלשהו, ולמרבה הפליאה השיר היחיד שעדיין מבוצע הוא שיר הערש של יצחק מאיר – אולי מפני שהוא חלק מהשירים שביצעו אחורי המלחמה הבדונים היהודים מקס טאייר (Tailleur) וסילבן פונס (Poons).

במאומו "בלחץ הנסיבות" עוסק דניאל מץ בנושא דרגיש של התאבדויות בתקופת מלחמת העולם השנייה. רוב ההתאבדויות התרחשו מיד לאחר פלישת גרמניה במאי 1940, אבל היו גם בשנים 1943-1942, כאשר התהילה הגיעו הידועות הגירוש. המועצה היהודית חיברה רשימת מתאבדים שונים אלה, אך הרשימה אינה מלאה, מאחר שרבים התאבדו בנסיבות המסתור שלם.

סקירת ספרים
ברט ואלט: *הולנדים חדשים – האינטגרציה של היהודים בהולנד 1851-1814*. אמסטרדם 2007.

[http://www.inghist.nl/onderzoek/Projecten/
BWN/lemmata/bwn6/premsela](http://www.inghist.nl/onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn6/premsela)

ספרים

(ההיסטוריה היהודית של אולין גאנס כותבת Jaap וובנו, ישראל חיים (1995-1943), אמסטרדם 2008.

מתקaar את הקהילה היהודית ברוטרדם. Paul van Trigt בץ' 1945 ו-2007. רוטרדם.

כתבם על ידי ניצולי שואה על חוותיהם במהלך מלחמה: Verbum Holocaust Library

- ישראל לפשיז – רדיופות היהודים ברוטרדם.
 - ג'ק שפייר (Spijer) – חוותות המלחמה במחנות ווסטרבורק ואמרספרט.
 - פיטר קוהנשטיין – מתאר את נדודיו המשפחתיים בבריחתה, שנמשכו קרוב לשנה.
 - ג'ין בלום – נמלט, בעצת אביו, ממקום הרכি�זו באמסטרדם לפני המשלחת, והוא היחיד ממשפחתו שרוד. הוא מתאר את רגשות האשמה הקבדים שלו.
 - דן אמפלמאכער היגר להולנד מאוסטריה אחרי האנשלוס (הסיפוח), הסתחר ושרד, ובנה מחדש את חייו בחולון לאחר המלחמה.

ספרים אחרים

ס. קופינסקי: אבותיו של אלכס קופינסקי, עוקב אחרי המשפחה מווילנה דרך סורינאם להולנד.

J.E. Sint Jago מתאר איך נכלאו פליטים יהודים באיזבלה (Bonaire) וקוראסו בתקופת המלחמה, יחד עם גורנונים ואיטלקיים, וגם עם חברי המפלגה הפשיסטית ההולנדית.

דאן פיליפ שומון ומוניק לוי מביאים רשימה של מעלה 2800 רכבים ופיקידים יהודים אחרים שהיו פעילים במאה הד' 19 באופת ובאלג'יריה.

לואיס זורס (Zweers) כתב, במסמך התערכות במוחיאן ההיסטורי באמסטרדם, את החוברת על הצלם היהודי קורט לובינסקי (1899-1969), שהיגר ב-1933 מגרמניה להולנד, נמלט לאנגליה בתום המלחמה ועוזב לנירוויך ב-1943. התערכות מצגה עבודות שצילם באירופה, ארצות הברית, אפריקה וברית המועצות.

בנו של Gerrit van der Veen, אחד המנהיגים המפורסמים ביותר של תנועת ההתנגדות בתקופת מלחמת העולם השנייה, העביר ל"מוזיאון ההתנגדות" (Museum of the Resistance) את האוסף שלו למעלה מ-70,000 עדויות שהיו מזוההו בזמן המלחמה.

באתר זה ניתן למצוא למעלה מעשרה
מיליון מסמכים.

Misjpoge, 21 (2008) no. 2

הרמן סNEL ממשיך את הסדרה שלו על תלמידים יהודים במערכת בית הספר היהודי באמסטרדם ב-1823, עם המורה וולף סלומון סטוטגטראד (1760-1841), בן דודו של מורה אחר בשם סטוטגטראד שתואר בגיליון קודם. מצורפת רישימה של 18 תלמידים וכבה גם פרטיהם על הוריהם. סNEL כותב גם על מורה בשם Schoonte Flatau לביית Davids (1761-1839), הגיטה של וולף סלומון סטוטגטראד, גם היא משפחה של מורים. מצורפת רישימה של שישה עשר מתלמידיה.

דניז סיטרוואן, ממשחתת סיטרוואן המפוארסת, מהתארת את עסיק המשפחה שהתחילה עם יעקב בן מוחס (משה) לימונמאן (Limoenman) (1814–1781) שהתרנס מיבוא למונימוס מסורינאם. את העסקים המשיך בארכד רולף סיטרוואן שסייע את עסקי התכשיטים ב-Kalverstraat ונכדו אנדראה סיטרוואן (1935–1878) שסייע את מפעל המכוניות בצרפת. אבל הוא הפסיק את מפעלו למישלין (Michelin) ועזב את משפטו, סמוך למותו, בפשיטת רgel. אשתו של אנדראה, ג'ירגינה בינגגן, היא מצד אמה צאצא של המהרי'ל מפראג. החל אחר של המשפחה, שזרדה תקופה של המלחמה בשוויצריה, עברה לישראל ב-1952 ושינתה את שמה לטידור. חנן (הנס) סיידור היה שגריר ישראל בהולנד בשנות השישים. דניז, בתו של הבעלים האחרון של עסיק התכשיטים המשפחתי, קארל סיטרוואן, העתינינה יותר בהיסטוריה ובגניאולוגיה, ומקרה את המפעל בשנת 1971, לאחר קיום של כמעט 150 שנה. בני משפחה אחרים, פחות ידועים, מזוכרים גם הם במאמר.

יונה סקלנס, פרופסור במכון ללימודים אקדמיים באוניברסיטה העברית, מסביר איך יהודי הולנד, שרוב אבותיהם באו להולנד מגרמניה, יכולים לבנות את עצי המשפחה מבלי שיצרכו לנסוע לחפש במוות. המאמר הוא הראשון בסדרה.

פרטים אחרים

תعروכה על Benno Premsela. למידע נוסף על משפחתו:

דולדות, כרך 28 מס' 4, קיץ 2007

גילין זה מביא רשימה מצוינת של אתרים אינטרנט החשובים למחקר המשפחות בארץות הברית, קנדה, דרום אפריקה ובריטניה. לדוגמה, באתר findmypast.com ניתן למצוא רשימות נסיעים שהגנו מבריטניה בשנים 1890-1960. ההנחות של אין ובינוביין הן מפורטות ומסבירות לקורא איך להגיע למקורות השונים ומה נמצא בכל אתר.

רבeka שילד מסכמת יום עיין בנושא השואה ובביאה רשימת מקורות, שהורכבה על ידי פיטר לנדה. הרשימה כוללת ארבעים, מוזיאונים ומחנות ריכוז. הנתונים מכילים כתובות, מספרי טלפון, אתרים אינטרנט וכתובות אמייל. אחדים מהמקומות המוזכרים הם: HIAS בניו-יורק; Memorial de la Shoah בפריז; המרכז לתיעוד השואה בבודפשט; באד אROLSEN בגרמניה; המכון ההיסטורי היהודי בפולין ואפילו מקום בברית המועצות לשעבר.

סקירה הספרים כוללת את יהודי אرض הכהודים (Jews of Khazaria), בתי עליין יהודים ב-[Bedzin](http://www.caeladz.com), Caeladz, פולין, והכרך השני של יוסף רוזן על הקהילות היהודיות בפולין. שני מאמרם נמצאים ב[בליטה](http://www.caeladz.com).

דולדות, כרך 29 מס' 1, סתיו 2007

העוזרים עשו שירות חשוב לחוקרים בהבאים הסבר מפורט של תכולת ה"מוציאן לתולדות המשפחה" הקיים באינטרנט ונגיש לכל (Museum of Family History). בעיקר מופיע החומר על חיי היהודים בפולין, בארץות הברית ובחמשת הרבעים של העיר ניר-יוק. המחבר מציע להשתמש בשני דפים חשובים באתר: "פתח האתר" שיש בה קישוריות לכל תחומי המידע שבאתר ו"עדכונים אחרונים" שכשמו כן הוא — מביא לידיעת המשמש מה חדש. חשוב מאוד לדעת שהקורא יכול להוטף חומר וגם לבקש יצור קשר. [האתר](http://www.museumoffamilyhistory.com):

פרק המשך השלישי של אין ובינוביין,حزן במקורות באינטרנט, מתמקד הפעם בדורות-אפריקה. היא מתארת את הארכיוון הלאומי של דרום-אפריקה וגנותה עצות מעשיות חשובות איך להגיע לאתרים השונים.

כל הספרים הנתקדים, היהודי והמעניין ביותר הוא הספרحزן בבית החולמים באילנד. ניתן לבקר באתר [האינטרנט של המחבר](http://www.forgottenellisisland.com) לאתרים השונים.

Dor to Door חורף-אביב 2007

כתב עת זה יצא על ידי החברה הגניאולוגית היהודית ביוסטון, טקסס. ראוי להזכיר מאמרحزן בחישוב התאריכים לפי הלוח היוליани והגרגוריאני. הכותבת,

עיתונים בשפה האנגלית (MRIIM DRINGEN)

שםות, דצמבר 2007, כרך 15 מס' 4

הקהילות היהודיות הגדולות זוכות למחקר נרחב, אבל כאן ניתנת לנו הצעה לקהילת Hull, עיר שדה, דרך רישומי הנישואין משנה 1784 עד היום.

גין גולד חזר לבירמינגהאם כדי לראות איך הפתחה משפחתו, משפחחת דיוויס, והוא מזכיר לנו שיש לבדוק ולהזoor ולבדוק את האיותים השונים של השמות, גם הפושטמים שבהם.

יהודי מודומאי מספר סיפור מותק על מתחזה ששירת ביחידת הרובאים המלכותית מפלטיניה ("א").

בגילין גם כמה ספרי משפחה, כולל ספרי משפחאות ליפלנדר מקובנו, ליטה, וספרה של דיאנה ברנט, שמצוותם קשורם למספר משפחות — פוקס, מוס, ברקוביץ, הנרי, וולף בולם.

אבותינו, כרך 23, מס' 4, חורף 2007

כום החדש החשובה בחקר השואה היא פתיחת ארכיוון אROLSEN בגרמניה. שני מאמרם נמצאים ב[בליטה](http://www.caeladz.com).

לאחרונה הגיעו לידיעת הקהילה הגניאולוגית מספר מקורות לגניאולוגיה ספרדית. האתר [SephardicGen.com](http://www.SephardicGen.com) מאפשר להגיע אליהם.

(Age Makes a Difference) במסבירות שלום ברונשטיין איך ומדוע שינוי אנשים את גילם. לכואורה זהו חסר עקבות, אך פעמים רבות זה היה עניין של חיים ומות.

מקרים של פשיטת רgel אפשר לחזור בעוזות עיתוני התקופה. אדריך דוד לופט וברוס אברמס מביאים שלוש דוגמאות של מציאת חומר שהביא אותו לבדיקה התיקים המשפטיים. המאמר, המביא את רשותם כל המקורות, הופך בכך לבלתי חשוב חשוב גם לאנשים אחרים.

מפליא איך הצליחו דפי העד של יד ושם לאחד משפחות. טנן לאקסר מספר איך מצא הנרי שטרן את קרובו, פרד הרץ, אחרי שיטים ושבוע שנים.

קיי ספטון חקרה ובדקה שוב ושוב, עד שהצליחה לאמה את הסיפור שסביה (משפחת גרייבץ מטלצלאן) אכן נפגשו באוניה שהפליגו בה לארצות הברית.

"מורסיה ובחורה — השלהמת מעגל ב-99 שנים" הוא סיפור משפחה שהגיעה לאmericה ואיבדה את הקשר עם הקורוביים ברוסיה. בשנת 1997 הבינה חנה דוכאנוב שהגיאן הזמן להתחילה לחזור את העבר. היא הצליחה למצוא בני זורדים בשיקAGO ובسنט פטרסבורג ונפגשה עם כולם.

הכותבת מביאה רשימה של שמות הבנות שהיו איתה,
כiom בשנות השבעים שלhn.

Roots-Key, כרך 28, מס' 1, אביב 2008,

החברה הגניאולוגית היהודית של לוס אנג'לס

מאמר ארוך ומרשים מאת רדי אוגוס ושאל איסרוף מביא מבוא לתולדות הקהילה היהודית בדורות אפריקה ולאחר מכן סקירה מזוינה על אתרי אינטרנט העוסקים בקהילה זו, שרובם מומוץ ליטאי.

הDSA ליפסיו (Lipsius) סגנית-מנהלת של IJRI פולין מסבירה ב拙ורה מפורשת איך להשתמש במסד נתונים זה כדי למצוא מקומות קבורה בפולין.

עם כל התוצאות שבאינטרנט, עדין יש צורך לפחות פעמיים לשבת בארכיוון ולהפוך מידע על אבותינו. גואן שר (Joanne Sher) עשתה זאת ומספרת על הדברים שנitin למצואו בארכיוון: סיפורים שעבורו במשפחה בעל-פה, כתבי יד שלא פורסמו, אלבומים משפחתיים, קטשי עיתונים, תעודות מקצועיות, רישיונות, רישומים ואולי מסמכים בתים כלא. היא מביאה רשימה של ארכיוונים נבחרים וביבליוגרפיה.

בבית התפותחות שכון מרכז גולדמן לגניאלוגיה היהודית. מנהל המרכז, חיים גיזולי, מתרטט את שיטת המחשב החדרשה, שלעתה ניתן להשתמש בה רק במקום. יהודה של שיטה זו הוא בכך שהיא משלבת מידע גניאולוגי עם מידע אחר במולטי-מידה ועם מסדי הנתונים הקיימים בבית התפותחות.

סטפני ויינר מביאה מאמר מוער על "איך למצוא את שורשי המשפחה המאומצת", ובו גם מקורות באינטרנט והיבטים משפטיים של המשפט.

במסגרת סיפוריו המשפחהanno שומעים על אנשים שלא ידעו הרבה על שורשי משפחתם עד שהגינו לגיל העמידה. פטר ואנלו (Peter Vanlaw) מספר על המשפחות שלו, משפחות ויינלאוב וראספיש מגרמניה. הוא היה בטוח שהיה נוצרי עד שהוא הגיע לו התקף לב ושם עז את אמו וזעתק שזו אשמתה. חיפושיו הביאו אותו מגרמניה לאמריקה ובחזורה, והוא גילתה את העסקים המשפחתיים ואינטיגיות אישיות. לעומתו, מרק רייכרד ידע שהוא יהודי, אבל שמע סיפור מוזר על אציג גורני שהתגיגר לאחר שרב עז לו בעיר הונגריה. הצליחו לקשר בין הגבר הזה ובנו, אבל מאחר שマーク היה כהן, הדברים לא התאמו. לאחר שנים, בעזרת האינטרנט ובידוקות דנ"א, הוא מצא ענפי משפחה בישראל, ארצות הברית, אוסטרליה והונגריה.

אסטור יו סמנר (Yu Sumner) מזכירה גם את התאריכים של הקוויקרים, דבר המופיע מבוכה מהדר שלא לכולם ברור איך משתמשים בלוח זה.

על חיים, כרך 17 מס' 3, אביב 2007

כתב עת זה משמש את אוזור אורלנדו שבפלורידה. אנו רגילים לשם על המקדים שתחעשניים גורמים השתמשו בעובי כפיה יהודים והחרימו רוכש יהודי. כאן יש מאמר המספר איך חברת לייקה (Leica) הצילה יהודים באמצעות "רכבת החופש של לייקה", הוציאיה יהודים מאירופה ו"העמידה אותן על גלילותם" באמריקה. הסיפור לא היה ידוע עד לאחרונה והוא עתה נושא הספר של פרנק דבָּה סמית (Frank Dabba Smith) *ההמצאה הגדולה ביתה של משפחת לייך* (Leitz); וככלה החופש של לייקה.

Jewish Genealogy Downunder, מס' 1, פברואר–مارس 2007

"אנשים מחפשים אנשים" [People Looking for People] הוא מכשיר מועיל לאנשים המחפשים בני משפחה. בין השמות הפחות וגבילים: Deutelbaum, Zlotnik, Rady, Sznapsstajler משפחת Kroschin קיבלה פרס.

Jewish Genealogy Downunder, מס' 2, מאי–אוגוסט 2007

המאמר, שהודפס לראשונה בניו-יורק טימס ביוני 2007, מביא את סיפור הארכין של וינה. הרצאה בנושא זה ניתנה בחודש מיי בסניף ירושלים של חברתו. שמונה מאות קופסאות של חומר ארכיני נמצאו כאשר נמכר בנין ריק. נמצאו שני מיליון דפי תיעוד, ובهم רישומים מהמאה ה-17. חלק מהחומר כבר צולם במיקודפים ונמצא בארכין המרכז לתולדות העם היהודי בירושלים. חומר חשוב קשור ל-118,000 יהודים שימושותיהם בקישוט סיוע להגר בשנים 1938 ו-1939. השאלה של ארכיבם עמודים מולא על ידי ראש המשפחה, שהתבקש לרשום פרטים על המשפחה, המצב הכלכלי, המלצות וקשרים בארץות העיר.

"אנשים מחפשים אנשים" שוב עוסק בחיפוש קרובים: Schleiss-Coffeē Sakluf מסברדולוב. מיישחו מהפץ צלמים ואחר מציין את תוכנית הרדיו של יורן אנטון בעניין חיפוש קרובים. הקריואה הדוחפה ביותר באה מניצולות שואה המהפכה אנשים שחצטו את הגבול מצרפת לשווייץ דרך Anemasse ב-20 באוקטובר 1943.